

ROSTRA

ECONOMICA

GLOBALISERING OF PROTECTIONISME

202

Aangeboden:

wallen onder je ogen.

Tot nu toe ken je dat duistere verschijnsel wellicht als het gevolg van een turbulent studentenleven. Dat studentikoze uiterlijk zul je bij ons houden, alleen de wijze waarop je het krijgt is anders. Want bij Koninklijke PTT Nederland NV wacht een hoeveelheid uitdagingen en kansen op je die je tot na kantoor tijd bezig zal houden. Hieruit kun je afleiden dat bovenstaande aanbieding niet voor iedereen is weggelegd. Daarvoor komen uitsluitend jonge academici in aanmerking die naast de nodige theoretische kennis, ook beschikken over doorzettingsvermogen, ondernemingsgeest en de wil om het elke dag beter te doen dan de dag ervoor. Ben je momenteel of binnenkort met je universitaire studie accountancy, bedrijfseconomie of econometrie in de afrondingsfase, schrijf dan vandaag nog een bondige sollicitatiebrief naar: Koninklijke PTT Nederland NV, Concernstaf Management Development, Postbus 15000, 9700 CD Groningen. Of bel voor meer informatie: 06-0142. **Koninklijke PTT Nederland NV**

Inhoud

4

De nieuwe controverse

Willem Leenen

8

Het nieuwe GATT-akkoord

dr. Jan Kees Martijn

10

De Pelikan als trekvogel

Willem Leenen

14

De komende crisis in de economische wetenschappen: een reactie op Rostra 200

dr. A.C.M. Jansen

16

Economie en journalistiek Vijf jaar na dato

R. Molenaar

18

Beeldend kunstenaars en basisinkomen, een verstandshuwelijk?

Merijn Rengers

7

Keek op de kreet

12

Faculeitsnieuws: SEF, Panta Rhei, Age-NOBAS & EEFA

21

Facts & Figures van een bekroond docent

22

Agenda

22

Slotwoord

E. Slot

23

Globaal bekeken

Willem Leenen

Redactioneel

In deze Rostra wordt de maatschappelijke discussie over de globalisering dunnetjes overgedaan. Na alle commotie rond de uitspraken van de Philips topman Jan Timmer, na het t.v. spektakel over het Koos-Clinton debat en na alle opiniërende kranteartikelen moet zelfs een gerespecteerd blad als de Rostra eraan geloven en een nummer wijden aan dit verschijnsel.

Naast een theoretisch artikel over de globalisering, waarin de uiteenlopende meningen van de diverse autoriteiten worden belicht, hebben we ook een eigen reportage gemaakt over de opkomst en de ondergang van de Pelikan fabriek in Ravenstein. De effecten van de toegenomen rol van de wereldhandel wordt behandeld door J.K. Martijn in een samenvattend artikel over het 22.000 bladzijden tellende GATT-akkoord. Als je op de hoogte wilt blijven van de economische items is de Rostra een prima blad om even bij te lezen. Zo hebben we ook een nieuwe rubriek gestart onder de naam 'Keek op de kreet', waarin alle kreten van de afgelopen weken even worden besproken voor diegenen die zelf geen tijd of zin hadden om te gaan. In dit nummer hebben we verder nog een artikel over de beeldende kunstenaars en het basisinkomen, een reactie op het jubileumnummer 200 en de gebruikelijke vaste rubrieken.

De nieuwe controverse

Volgens de theorie van de internationale handel lijkt de crises in Europa gemakkelijk te verklaren. Belangrijk hierbij is het Heckscher-Ohlin-Samuelson model, dat de internationale handelsstromen verklaart vanuit de comparatieve kostenvoordelen van de verschillende landen. Zo zullen de lage-lonenlanden zich toeleggen op relatief arbeidsintensieve productie, terwijl de rijke landen zich toeleggen op kapitaalintensieve productie. Bovendien impliceert het model dat het loonpeil in de verschillende landen naar elkaar toegroeit; de ongeschoolde arbeiders in de rijke landen verdienen minder, terwijl hun soortgenoten in de lage-lonenlanden juist meer kunnen verdienen. Deze trend gaat door totdat in theorie de lonen in beide landen gelijk zijn.

De praktijk

Deze oude handelstheorie lijkt gesteund te worden door verontrustende cijfers. Zo is in de VS het uurloon in de particuliere sector tussen 1979 en 1989 gedaald van \$8,17 tot \$7,45, op reële basis. De inkomens van de tien procent laagst betaalde werknemers daalden met maar liefst een kwart(!). Dat de situatie in Europa niet zo erg is wordt wel eens verklaard door de aanwezigheid van het minimumloon, waardoor er echter wél een ongekende werkloosheid is ontstaan. De Europese bedrijven komen in de problemen of trekken weg. Daimler-Benz, DAF, Philips, allen moeten saneren en zich bezinnen op hun concurrentiekracht. Daarnaast lijkt op het politieke vlak het protectionisme weer aan kracht te winnen, al wil niemand het woord 'protectionisme' in de mond nemen. Zo pleit prof.dr. A. van der Zwan voor een 'herschikking in de grondslagen van de internationale handelsbetrekking'. In *NRC Handelsblad* beweerde hij dan ook dat '...het huidige systeem van vrijhandel het Europees herstel onmogelijk maakt'. Ook anderen houden van kruidige taal, waarbij de 'Verelendung' van Marx, de 'nadagen van de verzorgingsstaat' en het 'afzakken naar de periferie van de wereldeconomie' de leukste kreten zijn.

Scepsis

Toch begint er steeds meer twijfel te rijzen

HET GAAT SLECHT MET EUROPA. DE WERKLOOSHEID IS NOG STEEDS GROOT, TERWIJL HET UITZICHT OP HERSTEL OP ZICH LAAT WACHTEN. WAAROM? VEEL MENSEN WIJZEN OP DE SLECHTE INTERNATIONALE CONCURRENTIEPOSITIE VAN EUROPA; HOOGOEVENS GAAT STUK DOOR GOEDKOOP STAAL UIT TAIWAN, FIAT ZIT IN DE VERDRUKKING DOOR JAPANESE MERKEN EN PHILIPS GAAT VERHUIZEN NAAR DE LAGE-LONEN-LANDEN. GLOBALISERING LIJKT HET PROBLEEM TE ZIJN. TOCH BEGINNEN STEEDS MEER ECONOMEN TE TWIJFELEN.

Willem Leenen

over de juistheid van deze beweringen. Volgens de *Financial Times*, die beslag heeft weten te leggen op de grote werkloosheidsstudie van de OESO, is er weinig bewijs dat de handel met lage-lonenlanden een grote boosdoener voor de werkgelegenheid in het rijke westen is. Overigens zal de OESO studie pas in juni openbaar gemaakt worden, waardoor details nog ontbreken. Maar er zijn meer onderzoekers aan het werk, zoals de bekende Amerikaan Bhagwati. In zijn studie 'Is Marx striking again?' ging hij na of de dalende loonvoet in de VS het gevolg was van de internationale handel. Immers, als de lage-lonenlanden met hun goedkope arbeidsreservoir worden ontsloten, kunnen we volgens de Heckscher-Ohlin theorie een relatieve prijsdaling verwachten van zowel de Amerikaanse import-goederen alsook van de Amerikaanse importsubstituerende goederen. Dit bleek na enig speurwerk niet het geval te zijn. In sommige gevallen bleek de relatieve prijs juist *gestegen* te zijn. Bovendien zouden de werkgevers, mits de handel de werkloosheidsoorzaak is, er voor kiezen om meer ongeschoolde (goedkope) arbeidskrachten te kiezen. De praktijk spreekt ook hier weer de theorie tegen: er is juist een opmars te bespeuren in het gebruik van hoger opgeleiden.

Nederland

Volgens de theorie van Heckscher en Ohlin zou vooral een land als Nederland, met een hoge import- en exportquote de klappen van de globalisering voelen. Uit de cijfers van het CBS bleek dat in 1992 73% van onze import uit Europa komt, 11% uit

Amerika, 4% uit Japan en slechts een schamele 12% van de rest van de planeet. Tien jaar geleden scoorde de 'rest' nog 17 procent, waarmee we kunnen concluderen dat Nederland juist minder bevattelijk is geworden voor de handelsinvloed van de lage-lonenlanden. Deze cijfermatige conclusies kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de discussie over de Nederlandse verzorgingsstaat. Vele politici betogen immers dat ons land gebukt gaat onder een te grote concurrentiekracht van de lage-lonenlanden, waarvoor de verzorgingsstaat dient te worden afgeschermd. Anderen bepleiten juist een forse sanering van het stelsel om met een zogenoemd ministelsel de industriële concurrentiekracht te behouden. Ook wie zijn oor te luisteren legt bij de *captains of industry* hoort veel bezorgdheid over het effect van de globalisering op de Nederlandse economie. De vraag blijft staan in hoeverre de huidige crisis de schuld is van de lage-lonenlanden. Vooral J.D. Timmer, president van de raad van bestuur van Philips Electronics, kan de bezorgdheid over de globaliseringseffecten goed verwoorden. Timmer: 'De kern van het probleem is wat er moet gebeuren om de investeringen weer op gang te krijgen. De kosten van fabricage zijn niet concurrerend. Ik heb het over high-tech industrieën die op wereldschaal moeten concurreren. We hebben de kosten van een aantal producten vergeleken - niet met India maar met Japan en Amerika. Dat zijn onze concurrenten. Dan blijkt dat produceren in Nederland duurder is dan in die andere twee gebieden. Hoe kunnen de kosten omhoog? De installatiekosten van een fabriek

en machines liggen vast. We moeten die machines toch al in toenemende mate in Japan kopen. De andere factor die een rol speelt zijn de arbeidskosten. Die zijn te hoog. Als ze omlaag moeten om de investeringsbereidheid op gang te krijgen zonder dat het netto besteedbaar inkomen voor de werkenden erop achteruit gaat, dan moet het verschil tussen wat arbeid ons kost en wat de werknemers netto ontvangen aanzienlijk kleiner worden'. De concurrentie komt volgens Timmer dus meer uit Japan en Amerika dan uit een land als India. Moeten we daarom het verband tussen de concurrentiekracht en de verzorgingsstaat overboord gooien? Drs. Wijffels, voorzitter van de hoofddirectie van Rabobank Nederland, meent van niet. 'Als het gaat over investeringsbeslissingen moet je je ook afvragen hoe nationaal je nog kunt denken. In een heleboel bedrijven kan dat niet meer en in een internationaal bepaalde omgeving is het een kwestie van afwegen waar je het beste rendement kunt maken. Dan kun je er niet omheen dat West-Europa en landen die fungeren op basis van het zogenoemde Rijnlandse model (3), een kostenachterstand hebben opgelopen ten opzichte van andere delen van de wereld. Er zijn aanpassingen nodig in de manier waarop we onze productie-omstandigheden hebben ingericht. Een ingrijpend programma van veranderingen op het terrein van sociale zekerheid, fiscaliteit en arbeidsverhoudingen. Het gaat er nu niet meer om enkele dingen te corrigeren, maar om het vinden van nieuwe verhoudingen op essentiële onderdelen die het ondernemingsklimaat en daarmee ook het maatschappelijk klimaat bepalen'.

Oost-Europa

Resumerend kunnen we stellen dat er toch een zekere dreiging uitgaat van de lage-landen. Nederland lijkt moeite te hebben met het handhaven van zijn naoorlogse welvaartsstaat. Onlangs heeft het CPB in het Centraal Economisch Plan 1994 bijzondere aandacht besteed aan de concurrentiekracht van Nederland ten opzichte van landen in Azië en Oost-Europa. Hieruit blijkt echter dat het bedrijfsleven juist kan profiteren van de sterk groeiende afzetmarkten in die gebieden. Zo is de export naar China in de periode 1988-1992 met ruim 60% gegroeid, die naar de landen in Oost-Europa zelfs met 120%. Nederland, dat overwegend gespecialiseerd is in low-tech goederen, heeft meer te duchten van de concurrenten uit het nabijgelegen Oost-Europa dan uit Azië, zo suggereert het Planbureau. Oost-Europa kon in 1992 de-

zelfde goederen als die welke Nederland naar Duitsland exporteert, tegen 14% lagere prijzen aanbieden. Volgens het CPB is dit prijsverschil niet op korte termijn weg te werken. De opkomst van regio's en internationale aanpassingsprocessen vormen geen uniek verschijnsel maar zijn een continue proces, aldus het Planbureau, dat voor voorbeelden uit de vorige eeuw verwijst naar de opkomst van de Verenigde Staten.

Als minpunt kwam het CPB met de toegenomen concurrentie op de arbeidsmarkt voor on- en laaggeschoolden. 'De beste beleidsreactie op de verschuivende internationale economische verhoudingen bestaat', volgens Zalm, 'uit twee elementen. Ten eerste moet de arbeidsmarkt worden geflexibiliseerd, waarbij vooral de lastendruk op laag geschoolde arbeid omlaag moet. Deze groep krijgt hierdoor vooral in de dienstensector meer kans op werk. Daarnaast moet er meer worden gedaan aan scholing, verspreiding van kennis en extra R&D, zodat een hoogwaardiger specialisatiepatroon ontstaat. Nederland kan hiermee beter inspelen op de importbehoefte van de zich ontwikkelende landen, die vooral gericht is op producten waar veel kennis en kapitaal voor nodig is.'

Studies

De grote werkloosheid in Europa en de VS wordt niet veroorzaakt door de grote concurrentiekracht van de lage-landen, maar door de technologische veranderingen in het Westen. Tot die conclusie kwamen de economen Bhagwati (*Is Marx striking again?*) en het duo Robert Lawrence en Mark Slaughter, die de studie *'International trade and American wages in the eighties'* schreven. De Amerikaanse importen uit landen waar de loonvoet minder dan de helft is van de Amerikaanse loonvoet, bedroeg in 1992 slechts een magere 2,8 procent van het bruto binnenlands product. Ter vergelijking: in 1960 was dit 2 procent. En deze schamele invloed van de lage-landen stelt de vurige maatschappelijke discussie over de noodzakelijke afbraak van de verzorgingsstaat in een heel ander daglicht.

R

Karl Marx (1818-1883)

De bekendste Duitse econoom aller tijden. Behaalde op 23-jarige leeftijd de doctorsgraad in filosofie. Bracht een groot deel van zijn leven door in ballingschap wegens zijn politieke opvattingen. Publiceerde in 1848 met zijn vriend, financiële steun en toeverlaat Friedrich Engels, het *Communist Manifesto* dat beschouwd kan worden als het meest invloedrijke politieke pamflet ooit geschreven. In Londen werkte hij bijna een kwart eeuw aan zijn hoofdwerk *Das Kapital*, waarvan het eerste deel nog tijdens zijn leven verscheen. Het overige materiaal werd bewerkt en gepubliceerd in drie delen door respectievelijk Engels en later Karl Kautsky. Marx wist menigeen in vlagen van briljante retoriek van het gelijk van het socialisme te overtuigen. Ook al zijn velen het niet eens met zijn (politieke) ideeën, het staat buiten kijf dat hij met zijn economische analyses en vindingen een aanzienlijke bijdrage heeft geleverd aan onze moderne economische theorie.

VOOR HET GEVAL JE ELDERS SOLLICITEERT

BEDRIJFSECONOMEN

Bij VB zien we je graag een goede start maken. Daar hebben we een geheel eigen kijk op. Jouw ambitie en inzet vormen daarbij de basis.

Vanuit één van onze 30 strategisch gespreide vestigingen krijg je al gauw direct contact met de klanten. Zo heb je snel zicht op de wereld achter de cijfers.

De zakelijke start moet echter parallel lopen aan je persoonlijke ontwikkeling. Dat zien wij als een gedeelde verantwoordelijkheid. Je krijgt dan ook voldoende ruimte om je verdere studie op de rit te houden. Bij je werk en studie kun je terugvallen op de steun van een ervaren collega.

VB is, met bijna 1.500 medewerkers, één van de 'grote vijf' accountantskantoren. Met klanten als gemeentes, ministeries, nutsbedrijven, ziekenhuizen, theaters en een groeiend aantal particuliere ondernemingen. In deze wereld achter de cijfers spelen niet alleen economische, maar ook maatschappelijke en politieke aspecten een rol.

Dat verklaart mede onze visie op de combinatie van leven, werk en studie. Schrijf aan Hayke Bakker, Coördinator Werving, Postbus 649, 2270 AP Voorburg. Dan weet je snel meer over de gevolgen die een start bij VB voor jou kan hebben.

DE STARTERS VAN VB: SNEL THUIS IN DE WERELD ACHTER DE CIJFERS

WO & HBO; Fuseren of scheiden?

De SEF heeft een aantal kopstukken verzameld om de welbekende discussie over de verhouding tussen het HBO en de WO nog eens dunnetjes over te doen. Mensen als staatssecretaris Cohen konden hun stokpaardjes weer ten tonele voeren. Voor wie meer geïnteresseerd was in studeren dan in de politiek volgen hier de standpunten. Cohen wil graag een striktere scheiding tussen het WO ('de Wetenschap met een hoofdletter W') en het HBO. Zijn drie uitgangspunten: 1) Er is een groeiende behoefte aan hoger onderwijs. 2) Er is een groeiende behoefte aan kwaliteit in het hoger onderwijs. En de meest bekende: 3) de overheidsbudgetten groeien niet. Exit Cohen.

De heer Slangen, (waarnemend) voorzitter van de HBO-raad, vond de vraagstelling niet zo interessant, en hij werd spontaan bijgevallen door honderden lege stoelen. 'Scheiden

VWO-pretpakketten die gemakkelijker zijn dan de HAVO-pakketten. Dit leidt tot een scheefgroei in de intellectuele capaciteiten in het hoger onderwijs, en daar moeten we van af'. Hij pleit voor een striktere gelaagdheid (lager -, middelbaar - en hoger onderwijs), omdat er behoefte is om de kwaliteitsnormen aan te scherpen. Hij prijst ook het Nederlandse nationale onderwijssysteem van gelijkwaardig onderwijsniveau: 'Het diploma in Terneuzen is evenveel waard als in Roode School'. Zoiets is in Engeland of Frankrijk niet het geval. Verder: 'Als we ons vergelijken met Amerika, dan kijken we vaak alleen naar de top-tien, naar de MIT en zo. Maar kijken we daar vlak onder, dan scoort Nederland werkelijk stukken beter'. Hij stemt in met het onderwijssysteem dat de kinderen in de leerplichtige leeftijd gelijke kansen biedt. Na je 15^e levensjaar wordt er wat concurrentie ingebouwd en vindt er selectie plaats voor de verschillende

over de economische rentabiliteit, of eigenlijk het ontbreken ervan, van 'Mainport Schiphol'. In een artikel in ESB toonde Scholtens in samenwerking met Caspar van Ewijk aan dat het rapport Inventarisatie Economische Effecten (IEE) met betrekking tot de uitbreiding van Schiphol op belangrijke punten tekort schiet. 'Er ontbreekt een zorgvuldige en economisch gefundeerde kosten-baten analyse.' Aldus Scholtens. 'Het rapport is dan ook volstrekt onbruikbaar als basis voor de besluitvorming over Mainport Schiphol.'

In 1992 verwerkte Schiphol

bedrijfsplaatsen met 22.000-24.000 stijgen. (In 1990 bedroeg het aantal arbeidsplaatsen dat aan Schiphol toegeschreven kan worden dik 70.000). Dit vermeende werkgelegenheidseffect vormt een belangrijk argument in de discussie betreffende de uitbreiding, 'maar wat wil je met een investering van 31 miljard?'. Scholtens laat zien dat wanneer het bedrag van de kapitaalkosten van de investering (jaarlijks 2,9 miljard) gebruikt zou worden voor bijvoorbeeld lastenverlichting, er ongeveer 20.500 banen gecreëerd worden. Het verschil ligt binnen de foutenmarge.

Keek op de

bijna 20 miljoen passagiers en 0,7 miljoen ton vracht. Door de voorgenomen investeringen van 31 miljard gulden moet dit groeien tot respectievelijk 40 miljoen passagiers en 2,8 miljoen ton vracht.

Het directe rendement op de benodigde 31 miljard is volgens Scholtens negatief. 'Het grootste gedeelte hiervan moet door de Nederlandse overheid worden opgehoest. Het rendement op eigen vermogen van de luchthaven Schiphol en KLM was de afgelopen jaren lager dan de marktrente op staatsleningen. Als het rendement van de afgelopen vijf jaar een voorspellende waarde voor de toekomst heeft, is het volstrekt duidelijk dat het geld beter ergens anders aan besteed kan worden.'

Natuurlijk hoeft een negatief rendement, zeker voor overheidsbestedingen, geen belemmering te zijn. Er bestaat immers altijd nog zoiets als 'positieve indirecte effecten'. Maar volgens Scholtens zijn deze in het beste geval moeilijk aantoonbaar, zo niet geheel afwezig. Wat betreft de negatieve externe effecten zijn de milieukosten de belangrijkste.

Door de uitbreiding zal het aantal (directe en indirecte) ar-

Het IEE hanteert verschillende scenario's waarbij rekening wordt gehouden met uiteenlopende ontwikkelingen in de Europese en mondiale economie. Als de kapitaalkosten en de alternatieve kosten worden meegenomen is de netto macro-economische uitkomst uiterst onzeker. Alleen bij het meest gunstige scenario lijkt sprake te zijn van een positief netto effect.

Zoals gezegd, het ontbreekt in het IEE volgens Scholtens aan een fatsoenlijke kosten-baten analyse. De eerste E kan beter vervangen worden door de P van Positieve. Waarmee het rapport in één klap zijn ware gezicht krijgt; handleiding voor de Schiphol Lobby.

Esther van Rijswijk

In deze rubriek wordt aandacht geschonken aan enkele kreten van de afgelopen weken.

De 'Kreet van de Week' is elke donderdag van 15.00 tot 16.00 uur ergens te beluisteren op de Faculteit.

kreet

of fuseren, het is eerder trouwen of samenwonen' stelt hij. 'Het is een non-issue geworden. Wat heeft ons dat gediscussieer nou opgeleverd, de afgelopen jaren? Eigenlijk heb ik geen zin meer om die discussie nog langer te voeren'. Exit Slangen.

De heer Veldhuis, voorzitter van het college van bestuur van de Rijksuniversiteit van Utrecht, heeft wel degelijk zin om te praten en heeft zowaar wat te melden. Hij wil een strengere scheiding tussen de opleidingsniveaus instellen en hekelt aldus de vervaging tussen het WO en het HBO. 'Het VWO is voor het WO, de HAVO is voor de HBO' zo stelt hij. 'Dit is vervaagd; er zijn

onderwijsniveaus. Daarna kwam mr. Weitenberg namens 'het bedrijfsleven' aan het woord. Zijn stelling: 'de toenemende academisering van het HBO en de toenemende beroepsgerichtheid van het WO leiden tot een vervaging van het onderscheid tussen die twee' zo tautologiseert hij zichzelf. En net als Cohen en Slangen zondigt ook hij zich aan breedspakige uitweidingen van thuis verzonden open deuren. Exit verslaggever.

Willem Leenen

Mainport Schiphol

De kreet van de week van 14 april kwam voor rekening van Bert Scholtens (macro) en ging

Het nieuwe GATTakkoord

EINDELIJK WAS HET ZOVER. NA ZEVEN JAAR PRATEN KONDE DE 121 LANDEN HET MET ELKAAR EENS WORDEN EN KON HET NIEUWE GATT-VERDRAG ONDERTEKEND WORDEN. HET 20.000 PAGINA'S TELLEND DOCUMENT WERD GEPRESENTEERD ALS EEN DOORBRAAK IN DE INTERNATIONALE ECONOMISCHE BETREKKINGEN. HET ONTLUIKENDE PROTECTIONISME ZOU DOOR DE GATT NU DE KOP ZIJN INGEDRUKT EN DE WERELDHANDEL STAAT KLAAR VOOR NIEUWE RECORDS. OF DEZE HOOGGESPANNEN VERWACHTINGEN OOK UITKOMEN IS ECHTER ZEER DE VRAAG. EEN ESSAY OVER DE GEVOLGEN VAN DE GATT EN DE OPKOMST VAN DE NIEUWE WORLD TRADE ORGANISATION (WTO).

Jan Kees Martijn

De meeste economen zijn voorstander van vrijhandel. Invoerbeperkende maatregelen, zoals invoertarieven en invoerquota beschermen relatief inefficiënte binnenlandse sectoren en beperken daardoor de voordelige internationale arbeidsverdeling. Het is interessant dat volgens deze redenering een land profiteert van een beleid gericht op vrijhandel ongeacht het beleid van haar handelspartners. In tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht, vormen beschermende maatregelen in het buitenland geen reden om daar ook zelf toe over te gaan. Stel dat een land besluit om door middel van protectie een relatief inefficiënte bedrijfstak overeind te houden. De handelswaarde van de productie van dat land wordt dan beperkt. Dat vormt voor andere landen geen (economische) reden om ook voor het eigen land een dergelijke handicap te creëren. Een redactioneel commentaar in de *Times* in 1881 luidde dan ook: 'protectionism, as we well know, brings its own punishment. We are safe, therefore, in leaving its adherents to the stern teaching of facts. Nature will retaliate upon France whether we do so or not.'¹

De rol van de GATT

In het licht van de bovenstaande visie lijkt het misschien vreemd dat de GATT bestaat. Waarom is er een internationaal orgaan nodig om een vrije handel te bereiken, als ieder land er belang bij heeft dat doel ook eenzijdig na te streven?

De beïnvloeding van het politieke besluitvormingsproces door belangengroepen is een goed uitgangspunt om de rol van de GATT te doorgronden. Voor afzonderlijke

invoerconcurrerende sectoren, inclusief hun werknemers, kan protectie een aanzienlijke inkomensstijging met zich mee brengen of dreigende werkloosheid voorkomen. Zij zullen hun stemgedrag dan ook afstemmen op de standpunten over zo'n maatregel. Voor de individuele consumenten zijn de kosten per protectionistische maatregel vaak te gering en te moeilijk te identificeren om er het stemgedrag op af te stemmen, laat staan om actie te voeren tegen de voorgestelde protectie. Vandaar dat, hoewel het gezamenlijk verlies voor de consumenten bij iedere maatregel de winst voor de producenten overtreft, veel landen toch allerlei invoerbelemmeringen instellen.

Het bovenstaande verhaal geeft aan wat de functie is van de GATT. Internationale afspraken vormen een middel om binnenlandse belangengroepen in toom te houden. Zo mogen landen geen kwantitatieve invoerbelemmeringen instellen, zoals invoerquota. Invoertarieven zijn niet verboden, maar de hoogte ervan is wel beperkt. In de opeenvolgende GATT onderhandelingsrondes zijn afspraken gemaakt om de invoertarieven steeds verder te verlagen. Tenslotte biedt de GATT een mechanisme voor het beslechten van geschillen in het geval landen zich niet aan de afspraken houden.

Op de effectiviteit van de GATT bij het vervullen van haar rol valt heel wat af te dingen. De logica is echter helder. Zonder internationale regels hebben binnenlandse belangengroepen vrij spel: de verliezers bij protectionistische maatregelen zijn talrijk maar machteloos. Voor internationale spelregels is echter wel een meerderheid te vin-

den. Dan gaat het om een duidelijke eenmalige keuze waarvoor de belanghebbenden veel gemakkelijker gemobiliseerd kunnen worden. In de eerste plaats zijn dat natuurlijk de consumenten en exporteurs. Daarnaast kunnen ook veel invoerconcurrerende bedrijven, die individueel zullen proberen om overheidssteun te bemachtigen als ze die ruimte wordt geboden, baat hebben bij handelsafspraken die voor alle sectoren gelden. Bijvoorbeeld omdat ze gebruik maken van inputs uit andere bedrijfstakken, die door invoerbelemmeringen in prijs stijgen.

De Uruguay Ronde

De GATT vertoont vele gebreken. De principes die er op papier zo fraai uitzien worden op grote schaal omzeild, belangrijke sectoren zijn uitgezonderd van de GATT-regels en de GATT is maar al te vaak een machteloze scheidsrechter in het geval van conflicten.

Om deze tekortkomingen te repareren ging in 1986 de Uruguay-Ronde van start en de uitkomsten staan inmiddels op papier. De genoemde tekortkomingen komen alle drie aan bod. De landen hebben afgesproken niet langer de GATT-regels te omzeilen door het treffen van zogenaamde vrijwillige uitvoerbelemmeringen. Voortaan zal als een sector in grote problemen komt door toenemende buitenlandse concurrentie, het invoerland alleen via een vastgestelde procedure tijdelijk die invoer mogen beperken. De landbouw-, de textiel- en de dienstensector (goed voor respectievelijk 10%, 5% en 22% van de wereldhandel)², die nu nog grotendeels buiten het gewone GATT-regime vallen, zijn ook in het akkoord opgenomen. Wel gelden er voor deze sectoren nog belangrijke uitzonderingen en overgangstermijnen. En tenslotte zal de GATT opgaan in een nieuw te vormen Wereldhandelsorganisatie, die meer machtsmiddelen zal hebben dan de GATT om landen tot de orde te roepen. Naast deze maatregelen is ook, zoals in iedere GATT-ronde, een verdere daling van de invoertarieven afgesproken.

Winnaars en verliezers

Op 1 januari 1995 wordt het akkoord van kracht. De uitwerking van het akkoord is geanalyseerd in rapporten van de OESO, de Wereldbank en de GATT. De verschillende studies presenteren ruwweg het-

zelfde beeld. De totale stijging van het mondiale inkomen is in een gezamenlijk rapport van de OESO en de Wereldbank becijferd op 213 miljard dollar in het jaar 2002, wanneer vrijwel alle maatregelen zijn ingevoerd.³ In deze studie zijn niet alle afzonderlijke maatregelen van het akkoord verwerkt, maar is uitgegaan van een afname van de protectie in de industrie en de landbouw met ongeveer eenderde.

De belangrijkste reden voor de genoemde inkomensstijging is de liberalisatie in de landbouwsector; deze is goed voor zo'n 90% van het positieve effect. Een andere opvallende uitkomst is dat de baten vooral toevallen aan de landen die zelf liberaliseren. Vandaar dat de EU, met haar vergaande landbouwprotectie, de grootste winnaar is (zie tabel). Dit resultaat is uiteraard in overeenstemming met de eerdere opmerking dat landen er baat bij hebben ook eenzijdig hun invoer vrij te maken.

Naast de effecten van binnenlandse liberalisatie ondervindt een land natuurlijk ook gevolgen van het beleid van andere landen. Het meest voor de hand liggende effect is een toename van de exportmogelijkheden doordat andere landen hun markt meer toegankelijk maken. Dat effect doet zich vooral voor in de textielsector. Met name China zal haar textielexport kunnen uitbreiden. Dit verklaart de verwachte inkomensstijging van dit land van 37 miljard dollar. Ook in

Tabel: de opbrengsten van de Uruguay Ronde
(in miljarden dollars van 1992)

EU	80,7
EFTA	12,8
Oost-Europa	1,4
VS	18,8
Japan	25,9
Overig Azië	62,2
Afrika	2,6
Latijns Amerika	8,0
Overig	5,8
totaal	213,0

bron: zie noot 3

de landbouwsector doet een dergelijk effect zich voor. Doordat in de EU, de EFTA en Japan de landbouwproductie zal inkrimpen (door de lagere protectie) zullen de wereldmarktprijzen stijgen. Van de ruimere exportmogelijkheden in de landbouwsector zullen onder meer de Verenigde Staten, Canada en Argentinië flink profiteren.

De prijsstijging in de landbouwsector is echter nadelig voor de landen, die afhankelijk zijn van voedselimporten. Dit zijn vooral Afrikaanse landen. Daar komt nog bovenop dat voor veel ontwikkelingslanden de handelsprivileges waar ze thans gebruik van maken minder belangrijk zullen worden. Zodra alle exporterende landen een betere markttoegang krijgen, neemt bijvoorbeeld het belang af van de voorkeursbehandeling die de EU aan haar voormalige koloniën geeft. Uit de tabel blijkt dat met name voor Afrikaanse landen de balans negatief kan uitslaan. De

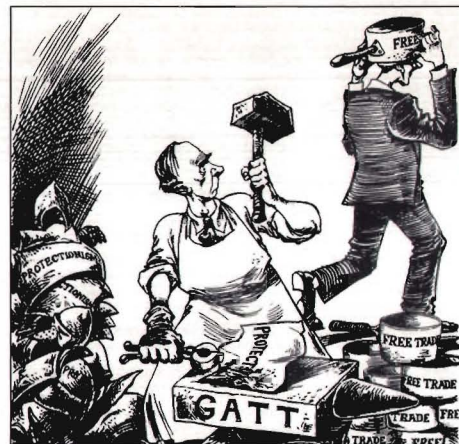
angst daarvoor wordt nog versterkt door de afspraak intellectuele eigendomsrechten (zoals patenten) beter te gaan beschermen. Deze rechten zijn vooral in handen van westerse bedrijven. Bedrijven in andere landen zullen er voortaan moeilijker inbreuk op kunnen maken en ze dienen hogere royalties te betalen.

De bovengenoemde negatieve effecten spelen zich vooral op de korte termijn af. Op langere termijn zullen ook veel ontwikkelingslanden nieuwe exportmogelijkheden gaan benutten, met name in de landbouw en de textiel. Ook kan de betere bescherming van intellectuele eigendomsrechten tot een grotere technologie-overdracht leiden. Daar komt nog bij dat in de berekeningen waar de tabel op is gebaseerd een aantal voordelen van de Uruguay-Ronde niet is meegenomen, zoals produktiviteitsstijgingen door toenemende concurrentie. Vandaar dat het waarschijnlijk is dat op langere termijn alle landen van het akkoord zullen profiteren.

De toekomst van de WTO

De succesvolle afsluiting van de Uruguay Ronde wordt veelal gezien als een impuls voor verdergaande mondiale handelsliberalisatie. De toetreding tot de markteconomie van landen uit het voormalige Oostblok en de keuze van veel ontwikkelingslanden voor een meer open economie werken eveneens in deze richting. Het is ironisch dat juist de westerse landen, die steeds de markteconomie hebben bepleit, nu de grootste bron van nieuw protectionisme vormen.

Het begrip rechtvaardige handel ('fair trade') wordt vaak als alibi gebruikt om protectie te legitimeren. Het bestrijden van 'oneerlijke handel' doet zich voor in verschillende verschijningsvormen. De VS slaagt er in om andere landen, die de export van de VS op een 'oneerlijke manier' belemmeren, onder dreiging met economische sancties, te dwingen tot een ander beleid. Steeds vaker wordt de invoer naar de EU en de VS beperkt door anti-dumping heffingen. De economische argumentatie voor zulke heffingen is flinterdun. Als een buitenlandse aanbieder een korting geeft is dat per saldo immers gewoon een voordeel voor het importerende land, ook al is het een nadeel voor binnenlandse concurrenten. Maar desondanks wordt dumping gepresenteerd als een oneerlijke handelwijze. En sinds kort heeft het begrip dumping een

nog ruimere betekenis gekregen. Als in een ontwikkelingsland bepaalde producten goedkoop kunnen worden geproduceerd dankzij lakse milieuwetten of slechte arbeidsvoorwaarden (uitgaande van westerse normen!) is er volgens de Amerikaanse en de Franse regering eigenlijk ook sprake van dumping. En ook deze vorm van oneerlijke handel zou om tegenmaatregelen vragen.

Het 'oneerlijk' noemen van sommige handelsstromen is een effectieve manier om protectionistische maatregelen te 'verkoop'. Hoe redelijker een protectionistische maatregel klinkt, hoe makkelijker het voor de betreffende bedrijfstak is om de binnenlandse oppositie te overwinnen. Het is zeer de vraag of de internationale spelregels van de GATT, en straks van de WTO, voldoende streng zijn om deze trend te keren. Anti-dumping heffingen zijn toegestaan en de Franse en de Amerikaanse regering zijn er in Marrakesh in geslaagd sociale dumping en milieu-dumping op de agenda van de WTO te plaatsen. De voorstanders van vrijhandel hebben kortom wel de slag om de Uruguay Ronde gewonnen, maar nog niet de hele oorlog.

1 Geciteerd in J.N. Bhagwati, 'Protectionism', Cambridge, Mass., 1988, blz. 27.

2 J. Kol, 'De waarde van het GATT-akkoord', *ESB*, 13 april 1994, blz. 337-340.

3 OESO en Wereldbank, *Trade Liberalisation: What's at Stake*, Policy Brief no. 5, OESO, Parijs, 1993. De effecten zijn uitgedrukt in prijzen van 1992.

Jan Kees Martijn is universitair docent Internationale Economische Betrekkingen op de FEE en is redactielid van *Rostra*.

R

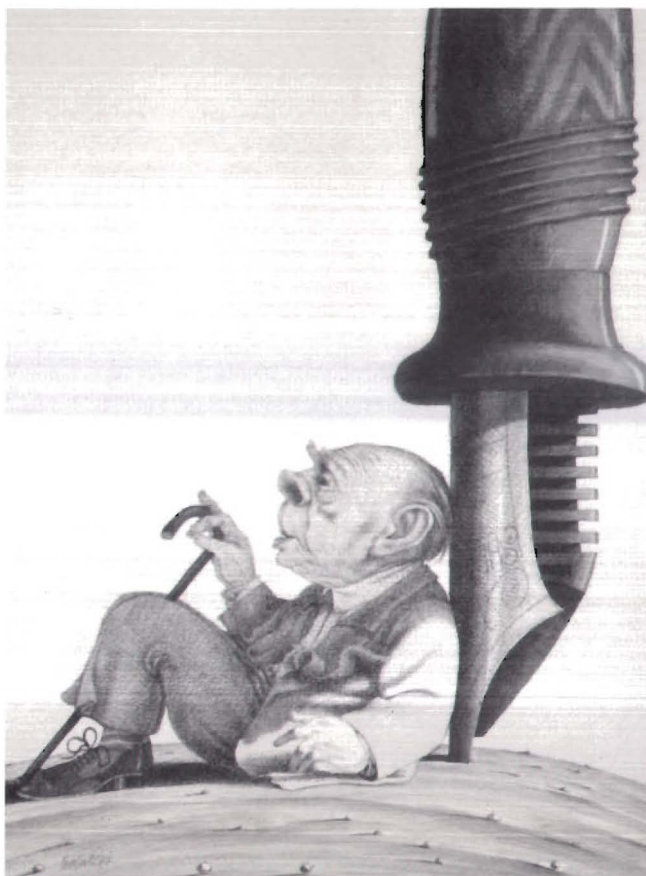
De Pelikan als trekvogel

De laatste tijd maken de kranten regelmatig melding van bedrijven die hun productie uitbesteden aan de lage lonen landen. Een bekend voorbeeld zijn de Philips cd-spelers die in Singapore en Taiwan worden gemaakt in plaats van in Europa. Vooral de grote bedrijven die in rijpe markten opereren en dus in een fase zitten waarin de produktiekosten en efficiency een doorslaggevende rol spelen komen in de problemen. Zij kunnen de loonconcurrentie met de lage-lonenlanden niet goed aan, en het alternatief -investeren in arbeidsbesparende technieken- is een bedenkelijke zaak in een product dat in z'n laatste fase van z'n levenscyclus is gekomen. Eén van de probleembedrijven, Pelikan, heeft na een paar jaar voorzichtig bijstellen en verliezen incasseren de kaasschaaf vervangen door een kettingzaag. De verliezen van de Pelikan bedroegen vorig jaar ongeveer 50 miljoen Zwitserse Franken (66 miljoen gulden) als gevolg van een omzetsdaling van een dikke 4 1/2%. Reden genoeg voor de nieuwe topman van Pelikan, Ludwig Neumeyer, om de verliesgevende PKS divisie (Papier, Kantoor en Schoolartikelen) grondig te saneren. De logistiek wordt gecentraliseerd en de fabrieken in het Nederlandse Ravenstein en het Duitse Bothveld worden gesloten. Een beteuterde directeur E. de Boer van fabriek Ravenstein legt ons uit waarom hij met zijn personeel ontslagen moet worden.

'Veel producten die we hier maken kunnen we in Oost-Europa en het verre Oosten voor de helft van het geld krijgen. Hier in Europa kunnen we de producten nu eenmaal niet goedkoper maken - arbeid heeft nu eenmaal een vaste prijs - en efficiënter produceren bespaart hooguit procenten,

EIND APRIL KONDIGDE MR. L. NEUMEYER VAN HET PELIKAN-CONCERN EEN OMVANGRIJKE SANERING AAN. OM DE UIT DE HAND GELOPEN VERLIEZEN DE BAAS TE WORDEN MOET DE PRODUKTIE NAAR HET VERRE OOSTEN EN OOST-EUROPA WORDEN OVERGEHEVELD. VOOR DE PELIKAN-VESTIGING IN RAVENSTEIN BETEKENT DIT ONTSLAG VOOR ALLE 175 WERKNEMERS. VOOR DE BEDRIJFSLEIDING EEN GEVAL VAN GLOBALISERING, VOOR DE WERKNEMERS EEN GEVAL VAN MISMANAGEMENT. ROSTRA GING OP REPORTAGE.

Willem Leenen

Pelikanprodukten in de laatste levensfase

geen tientallen procenten. Als je weet dat voor één Nederlander je 98 Russen (of 70 Chinezen of 12 Polen) kunt aannemen dan staat vast dat de loonkosten gigantisch naar beneden kunnen. Natuurlijk gaan de kosten voor logistiek weer flink omhoog, zodat het een pure rekensom wordt of het rendabel is'.

'Zo brengen we een correctievloeistof Blanco op de markt (U kent de Nederlandse marktleider Typp-Ex wel) die we kunnen kopen voor een prijs die lager is dan onze variabele produktiekosten(!). Dat is een verschil dat dermate groot is, dat het gewoon geen zin meer heeft om dit product op de Europese markt te maken'.

Een wrange constatering, temeer omdat de Ravensteinse fabriek pas twee jaar oud is en winstgevend was. De geschiedenis van de fabriek, die een samenvoeging is van een productie-unit in Zevenaar en van Nieuw Kuyk, is turbulent te noemen. Tot twee jaar geleden maakten ze in het bedrijf, dat destijds Merlin heette, nog uitsluitend inktlinten. De toenmalige eigenaar zag in dat dit product door de opmars van de laser- en deskjetprinter aan het uitsterven was. Hij verkocht daarom de fabriek aan de PKS poot van Pelikan International. Deze PKS divisie was bezig met een sanering; ze brachten het aantal panden terug van vier naar twee en zouden de productie overhevelen naar Ravenstein. Het Nederlandse bedrijf was immers flexibeler, kleiner, had geringere overhead kosten en ook nog lagere loonkosten. Maar de beloofde extra productie kwam niet en de fabriek moest verder draaien met een gehalveerde omzet. Ondanks de organisatieproblemen van de samen-

voeging der produktiepunten en de halvering van de omzet kon de fabriek nog steeds break-even draaien. 'Geen slecht resultaat' aldus de Boer. 'Twee jaar geleden hadden we nog geen enkele van de produkten of machines die hier staan. Bij de samenvoeging zijn we 50 kilometer verhuisd en meer dan de helft van de produktiemedewerkers is nieuw. We hebben ons dus zeer flexibel getoond'.

Maar de topman van Pelikan hield het na een jaar voor gezien en moest het veld ruimen voor een koele saneerder in de persoon Neumeyer. 'En wat gebeurt er nu? Die meneer Neumeyer - een soort Jan Timmer - komt en zegt: ik zie overcapaciteit, lage brutowinsten en veel te veel overheadkosten in de PKS groep. Om de overheadkosten terug te brengen, brengen we de produktie terug naar één bedrijf. Bovendien kan er, gelet op een overcapaciteit, beter met mensen worden geschoven binnen één bedrijf. Een verspreiding van firma's en mensen over Europa behoort dan tot het verleden. Met het verleden van Ravenstein of eerdere beloften van produktie-uitbreiding heb ik niets te maken, en als ik nu naar die firma kijk zie ik dat er maar 40 miljoen omzet wordt gemaakt en geen winst'.

Bent u het eens met het standpunt dat er niet naar het verleden moet worden gekeken? Een fabriek wordt toch opgezet met een bepaald minimum omzet om quitte te draaien.

'Ik vind dat ontzettend moeilijk te beantwoorden en heb daar al honderd keer over nagedacht. Op deze plek waar ik nu zit zeg ik: nee, je moet het verleden meenemen. Maar als ik op de plek van Neumeyer zit zou ik ook zeggen; wat heb ik met het verleden te maken? Er moet een divisie rendabel worden gemaakt. Als de maatregelen uitblijven zal de groep over pakweg drie jaar misschien niet meer bestaan. Dus wat moet je dan?'

De werknemers

De heren Scholten en Ruijken, respectievelijk lid en voorzitter van de ondernemingsraad, hebben meer moeite om de redenering van de heer Neumeyer te volgen. De ondernemingsraad heeft derhalve een adviesbureau in de arm genomen om het sa-

neringsconcept onder de loep te nemen en eventueel alternatieven op te sporen.

Volgens het 'plan-Neumeyer' moet de fabriek sluiten omdat er geen winst meer wordt gemaakt en omdat er bespaard moet worden op de overheadkosten.

Ruijken: 'Dat er geen winst werd gemaakt komt omdat ons een groot gedeelte van de omzet ontnomen is tijdens de reorganisatie in 1993. Onze omzet werd vooral gemaakt in de *hardcopy*, zeg maar de inktcassettes. Wij zouden een omzetcompensatie van 40 miljoen krijgen. En als de hoofddirectie zich aan zijn woord zou hebben gehouden dan zou er niets aan de hand zijn. Wij draaien immers al jaren met vele miljoenen winst. En nu moeten we plotseling weg'.

'Volgens de plannen blijven we draaien tot het einde van het jaar, maar we gaan er in principe gewoon van uit dat we open blijven' aldus een strijdvaardige Scholten. 'Staken doen we niet. We hebben een zeer gemotiveerde groep werknemers; doordat deze fabriek een samenvoeging is van twee produktiepunten, moeten de werknemers gemiddeld 100 kilometer per dag

miljoen bestaan voor 19 miljoen uit negatieve bedrijfsresultaten. De rest van de verliezen komt voort uit de reorganisatiekosten die met name in Duitsland zijn gemaakt. De reorganisatie en sociale saneringskosten zijn daar zo hoog opgelopen, dat besloten werd om de fabriek in Ravenstein te sluiten. Met andere woorden: wij moeten kennelijk opdraaien voor de verliezen die in Duitsland zijn gemaakt.'

Ook het telefonisch commentaar van Jan Berghuis, districtsbestuurder van de industriebond FNV, geeft weinig hoop. 'Een geval van globalisering? Tja, zo zou je het wel kunnen stellen. Ze hebben in Duitsland al gezegd dat de fabriek in Ravenstein sowieso dicht moet, ook al werd er een miljoenenwinst gemaakt. In het saneringsplan wordt namelijk de logistieke dienst in Europa gecentraliseerd. Ik vraag me overigens wel af of een gecentraliseerde logistieke dienst wel haalbaar voor ze is, want de produktie spreiden doe je niet voor niets. Het enige wat ze qua produktie nog in Europa houden zijn de zogenoemde

Rolls Royce producten, de dure pennen en zo. Het goedkope spul - waskrijtjes, stempelkussentjes, etc - wordt volledig uitbesteed'.

Is er nog hoop op een overnamekandidaat? Per slot van rekening staat deze fabriek niet als verliesgevend te boek. 'Er zijn inderdaad al gesprekken aan de gang met een ander bedrijf met betrekking tot een eventuele overname. Maar over de uitkomst hiervan is - net zomin als over de uiteindelijke plannen van Neumeyer - iets te zeggen'.

En terwijl de werknemers van Ravenstein met bussen naar Duitsland zijn gegaan om Neumeyer te overtuigen van zijn ongelijk, komen er weer nieuwe produktiemachines binnen

die een jaar geleden nog waren besteld. Ze kunnen in de doos blijven. 'Maar als die Neumeyer nu ook weer binnen een jaar opstapt' zegt Scholten, 'dan staan de zaken er plotseling weer héél anders voor...'

Tekening: Keith Haring

Globalisering: welke wereldbewoners hebben er baat bij?

afleggen om op het werk te verschijnen. Sommigen van ons reizen zelfs meer dan 150 km per dag. Anderen zijn naar Ravenstein verhuisd of hebben hier in de buurt een huis laten bouwen. En dan krijg je te horen dat de zaak dicht moet.'

Is sluiting niet onvermijdelijk vanwege de verliezen?

'Die verliezen in de hele Pelikan van 70

Beste Rostra-lezer(es),

Het trimester is weer in volle gang en iedereen is weer druk met al zijn of haar werkzaamheden. Op 21 april jongstleden heeft het Onderwijsforum plaatsgevonden. Dit forum vond

plaats in zaal A van gebouw A en ging over:

WO & HBO: scheiden of fuseren.

De SEF had de heren Cohen (staatssecretaris O & W), Slangen (waarnemend voorzitter HBO-raad), Veldhuis (voorzitter CvB RU), Weitenberg (alg. directeur NCW) en Goedegebuure (senior- onderzoeksmedewerker CSHOB) bereid gevonden mee te werken aan deze middag. De heer Oosterbeek van de vakgroep Micro-economie nam de functie van dagvoorzitter op zich. De middag was erg goed georganiseerd en de inhoud was erg interessant. Helaas was de belangstelling onder de studenten wat minder groot wat de SEF erg betreurt, daar de scheiding tussen WO en HBO ons allemaal aangaat. Jullie hebben echt wat gemist!

Het derde trimester heeft de SEF nog heel wat voor je in petto, waar je nog wel bij kan zijn, dus zorg dat je dat niet mist.

Op 31 mei a.s. zal de SEF een bezoek brengen aan het accountantskantoor Price Waterhouse. Deze inhouse dag zal bestaan uit een inleidend gedeelte over werken bij Price Waterhouse en een case die zal handelen over Card Crash. De borg bedraagt f 5,- en die krijg je na afloop terug. Iedereen die geïnteresseerd is wordt van harte uitgenodigd om zich in te schrijven!

Verder staat er nog een groot feest op stapel: Het Economengala. Dit gala vindt plaats in het Mercure-Hotel en wordt in samenwerking met de VESVU en de VUSO-ek (beide verbonden aan de Economische Faculteit van de VU) georganiseerd. De kaartverkoop is gestart, dus zorg ervoor dat je dit gigantische feest niet misloopt. Let dus goed op alle promotie. Dan rest mij nog iedereen die geïnteresseerd is in het SEF-medewerkerschap van harte uit te nodigen om 'ns extra informatie in te winnen.

Met vriendelijke groeten,
namens de SEF,

Marlies Herrebrugh
voorzitter

FAC Nieuws

Deze pagina's vallen niet onder de verantwoordelijkheid van Rostra Economica. De verenigingen schrijven. Rostra verzorgt de lay-out en de overige berichten.

Pantarhei

Associatie voor Informatiekundigen UvA

Een baan hoe kom je eraan?

Naast de diverse bedrijfsbezoeken en de

lezingenmiddag omtrent het thema 'Vervoer' organiseert Pantarhei ook andere activiteiten die aanvulling kunnen bieden op jouw studie.

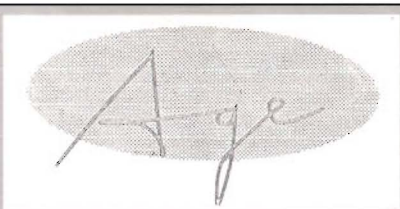
Dit trimester wordt een dag georganiseerd waarbinnen de diverse aspecten van het **solliciteren** aan bod komen. Op deze dag belichten mensen uit verschillende organisaties verscheidene punten van de sollicitatieprocedure.

Zo komt iemand van het LAC vertellen wat belangrijk is om in je brief te vermelden en wat absoluut 'not done' is. Daarnaast wordt je de mogelijkheid geboden om eens kritisch naar je CV te laten kijken. Zijn alle punten die daarop vermeld staan relevant?

Wanneer de perfecte brief geschreven is, word je uitgenodigd voor een gesprek. Hoe gaat dit in zijn werk? KPN is bereid gevonden een aantal fictieve gesprekken te houden met vrijwilligers. Na afloop van deze gesprekken zal uitgebreid commentaar worden gegeven op het verloop hiervan. Ook de psychologische testen blijven op deze dag niet buiten schot. Met name de assessmentcentre methode zal worden toegelicht.

Tot slot zal een afgestudeerde informatiekundige vertellen over zijn sollicitatie- en werkervaring. Kortom alle vragen rond 'een baan, hoe kom je eraan' worden behandeld.

Deze informatieve dag vindt plaats op **maandag 30 mei**. Wil je je nog inschrijven, dan kan dat op de nieuwe Pantarhei kamer, E3, kamer 0.06. Maar je kan ook even bellen: 020- 525 4154.

Bezuinigingen...

Op het moment van schrijven bevindt de Raad zich in een afwachende positie. Er zijn de afgelopen twee vergaderingen, die van 25 april en van 2 mei beslissingen genomen over de toekomst van onze faculteit, iets waarover o.a. de Folia al vol gestaan heeft. Op 30 mei zal aan de hand van het ontstane toekomstplan (het beleidsplan), mits aangenomen door een meerderheid van de Raad, een aantal keuzen gemaakt worden dat consequenties heeft voor de leerstoelen. (Een leerstoel omvat een hoogleraar met, in de meeste gevallen, bijbehorende docenten; huidige leerstoelen zijn o.a. IEB, SMO, Econometrie en Ondernemingsfinanciering.)

Hier tussendoor speelt dan nog de reguliere doorlichting van het vakkenaanbod. Normaliter beslist de Raad over de vraag of een vak al dan niet het komende studiejaar in het programma opgenomen kan worden. Dit gebeurt dan louter op inhoudelijke gronden. Dit jaar zal óók rekening gehouden moeten worden met de vraag of een vak al dan niet overeenkomt met het profiel, dat gekozen is aan de hand van het beleidsplan, past. Over de consequenties voor vakken, zal nog wel de nodige discussie gevoerd moeten worden. Het probleem is echter dat het beleidsplan over leerstoelen gaat. Het geval wil nu dat sommige vakken niet onder 1 leerstoel vallen en/of dat vakken beter bij een andere dan de huidige leerstoel passen. Je ziet; er ontstaat een tamelijk groot 'grijs gebied' (overigens een term ontleend aan het vocabulaire van de directeur) waarover duidelijkheid in de komende vergaderingen zal moeten komen.

Tussen deze verwickelingen loopt dan nog de kwestie hoe er gereorganiseerd moet gaan worden. In het bovengenoemde beleidsplan worden strategische keuzen gemaakt die het bestuur van plan is uit te voeren. Het is echter niet gezegd of dit met gedwongen ontslag gepaard moet gaan. Dat hangt weer van de financiële mogelijkheden van de faculteit af. Zelfs al zijn deze slecht dan kan bijvoorbeeld d.m.v. een deel van de arbeidstijd in te leveren gedwongen ontslag voorkomen worden. (Iets dergelijks is ook bij Volkswagen in Duitsland gebeurd).

Allemaal zaken waarover de Raad beslissingen moet nemen. Als student loop je voortdurend te wikken en te wegen over wat nou goede beslissingen met name voor studenten zijn. Als je daar ideeën over hebt, kom dan eens langs op een Age- of NOBAS-vergadering.

GROOTSTE PROJECT OOIIT

De E.E.F.A. en haar associaties zetten momenteel een organisatie op, die het grootste project ooit op onze faculteit moet gaan realiseren. Het streven is om in febru-

ari 1995 een congresweek te organiseren waarin dagelijks een congres wordt georganiseerd door de E.E.F.A., danwel één van de associaties.

Het idee voor een congresweek is enkele maanden geleden ontstaan. Sindsdien is de haalbaarheid onderzocht en een organisatievorm uitgewerkt, waarin de diverse verenigingen samenwerken. De kracht van de gebundelde congressen ligt vooral op het gebied van de promotie, waarbij gigantische schaalvoordelen kunnen worden behaald. Het is de bedoeling om landelijk een magazine uit te geven en op die manier alle Economie- en Bedrijfskundestudenten in Nederland te bereiken. Ook de promotie richting bedrijfsleven en wetenschappelijk personeel kan (deels) worden gebundeld. De FEE zal uitgebreid door middel van de nationale dagbladen en diverse vakbladen in het voetlicht treden.

Om van de verschillende congressen één geheel te maken en de gebundelde promotie maximaal te benutten, is gekozen voor een centraal thema: International Business. Dit thema zal door de E.E.F.A., Triple A, Linking Pin, VSAE, VIAE, FAA en NOBAS op het eigen vakgebied worden uitgewerkt. Over uitwerken gesproken; binnenkort gaat de daadwerkelijke organisatie van de congresweek van start. Daarvoor kunnen we nog een flink aantal enthousiaste studenten gebruiken. Omdat dit zo'n groot project is (dat overigens grotendeels decentraal georganiseerd zal worden), heb je grote kans dat er nog een functie van jouw gading vacant is.

Heb je interesse om samen met een aantal medestudenten een congres te organiseren, een hoop zeer nuttige ervaring op te doen, een fantastisch magazine in elkaar te draaien, heel veel contacten op te doen? Wil je kortom je studie een grote meerwaarde geven? Kom dan even langs op de E.E.F.A.-kamer (E0.02) voor informatie of een vrijblijvend gesprek.

De komende crisis in de economische wetenschappen: een reactie op Rostra 200

Rostra Economica van maart 1994 was gewijd aan 'voorspellen'. Daarmee werden de Economische Wetenschappen op de snijtafel gelegd. Want 'voorspellen', zij het in verschillende betekenissen van het woord, vormt een belangrijk onderdeel van economie. De bijdragen in Rostra 200 laten zien dat er verschillend wordt gedacht over 'voorspellen'. Ik voeg mijn opvatting daaraan toe. Mijn mening is dat de behoefte om de toekomst aan de weet te komen een menselijke eigenaardigheid is, die je alleen al daarom aan economen niet kan ontzeggen. Uit Rostra 200 blijkt echter dat de wijze waarop deze menselijke eigenaardigheid zijn weerslag vindt in het wetenschappelijk bezig zijn, bijna altijd neerkomt op intellectueel bedrog. Laat ik daarbij allereerst een mogelijk rijzend misverstand uit de weg ruimen: Ik beschuldig geen enkele econoom van bedrog in de zin dat hij of zij wetend bedriegt. Ik beoordeel enkel produkten.

Marian Vleerlaag laat in Rostra 200 zien dat culturen en subculturen zo hun eigen manieren hebben om met de toekomst om te gaan. We lezen bij haar dat het Orakel van Delphi bij de Oude Grieken nogal populair was. Het Orakel kauwde op laurierbladeren en kreeg daardoor contact met de goden. Die goden waren met z'n velen en onderling schortte het nogal eens aan de verhoudingen. Dus zelfs voor hen was de toekomst onzeker. De lijn van de goden naar de wereld was bovendien nogal eens gestoord. Maar voor een beetje voorspelling was het Orakel toch de enige manier. Priesters probeerden het onsamenhangend gebrabbel van het Orakel te begrijpen en konden daardoor inzicht in de toekomst verschaffen. Het vormde een beleidsadvies.

We zijn op het eerste gezicht een stuk vooruit gegaan. In ieder geval treft men in de verhandelingen over wetenschappelijk voorspellen in Rostra 200 geen aanbevelingen aan om de laurierbladeren bij de hand

'IK HEB OPGEMERKT DAT OOK
WETENSCHAP IN DE KNEL
RAAKT ALS HAAR STEUNPILAREN
ALLEEN BESCHIKKEN
OVER RATIONALISTISCHE
STOPLAPPEN'
(N. MANDELSTAM, TWEDE BOEK,
1975, P.176)

dr. A.C.M. Jansen

te houden. Er zijn andere 'voorspelvereisten' voor in de plaats gekomen: 'eenduidigheid, vatbaarheid voor weerlegging en kwantificeerbare nauwkeurigheid of betrouwbaarheid' (Fase, in Rostra 200, p.6). Prof.dr. M.M.G. Fase houdt zich blijkens zijn artikel onder andere bezig met het voorspellen van het toekomstig benodigde aantal bankbiljetten. Ik neem daarbij aan dat zulks in de monetaire economie als bruikbare informatie geldt, dat het dus een 'zinvolle voorspelling' behelst. (Een bedrijfseconoom zou misschien kunnen denken dat, met de snelle drukpersen van tegenwoordig, er in de praktijk weinig echte problemen in het geding zijn.) Aan deze 'zinvolle voorspelling' moeten volgens Fase de genoemde 'voorspelvereisten' worden gesteld.

Het misverstand

Hier begint het misverstand. Ik onderschrijf de definitie van Fase: 'Voorspellingen verschaffen informatie ter ondersteuning van een beleidsbeslissing over de onzekere of onbekende toekomst en deze informatie dient bruikbaar te zijn'. Ook het Orakel van Delphi zou met zo'n definitie hebben kunnen leven. Maar volgens mij is er maar één empirisch criterium waaraan een goede voorspelling behoort te voldoen, namelijk dat hij uitkomt. Op dat punt is

Fase een andere mening toegedaan. Hij pleit ervoor om 'een bepaalde tolerantie toe te staan (...) omdat anders praktisch alle voorspellingen fout zouden uitvallen' (Rostra 200, p.6).

Ik weet natuurlijk even goed als Fase dat de economische voorspelling niet streeft naar een gelijkberechtiging van orakels. Voor de beoordeling van de economische voorspellingen gelden andere criteria: 'De kracht van een economische voorspelling ligt minder in het raak vooruit zien van gebeurtenissen dan in een consistente kijk erop' (J.J. Klant, *Filosofie van de Economische Wetenschappen*, 1987, p.47). Terecht tekent Klant op dezelfde pagina aan, dat die consistente kijk verankerd ligt in subjectieve verwachtingen. (Bestaan er objectieve verwachtingen?)

Klant en Fase gaan ervan uit dat deze stellingname wetenschapsfilosofisch door de beugel kan. Dat is echter niet het geval. Wel lijken ze min of meer geloof te hechten aan principiele onvoorspelbaarheid van de gang van zaken, óók wanneer we met een economisch oog de wereld in kijken. De *Economische Geschiedenis*, één van de kernvakken van de *Economische Wetenschap*, leert trouwens dat een gebeurtenis als de val van de Berlijnse Muur geen losstaande gebeurtenis is.

Op zichzelf sluit zulks een 'zinvolle voorspelling' door economen dus niet uit. Maar er is weinig aanleiding om hoog op te geven van de kracht (etcetera, etcetera) van de economische voorspelling. Er is gewoon te weinig zekerheid in het geding. Of, om met Wittgenstein te spreken: 'Das Eichhörnchen schließt nicht durch Induktion daß es auch im nächsten Winter Vorräte brauchen wird. Und ebensowenig brauchen wir ein Gesetz der Induktion, um unsere Handlungen und Vorhersagungen zu rechtfertigen' (L. Wittgenstein, *Über Gewißheit*, 1970, p.77). De kracht die Klant toeschrijft aan de economische voorspelling werd overigens al eerder door de

pragmatist Dewey geminimaliseerd, want hij verwierp de veronderstelling 'that knowledge has a uniquely privileged position as a mode of access to reality in comparison with other modes of experience' (J. Dewey, *The Quest for Certainty*, 1929, p.106).

Voor alle duidelijkheid: ik stel daarom, en daarom alleen, dat de door Fase en Klant gespecificeerde spelvereisten niet veel meer waard zijn dan de zak met laurierbladeren van het Orakel van Delphi. Het is gewoon gesjoemel, een spelletje.

In Rostra 200 blijken de laurierbladeren op veelsoortige manier verpakt. Bij prof.dr.ir. J.G. de Gooijer & dr. A.A.B. Klein zien we hoe het vertrouwen wordt gewekt in het produkt: 'Scenario-technieken op grond van kwalitatieve en kwantitatieve informatie, regressie-analyse, trendanalyse en input-outputanalyse worden toegepast met aan de basis socio-economische scenario's, eventueel aangevuld met micro-economische gegevens' (Rostra 200, p.25).

Drs. B. Jacobsen constateert weliswaar dat 'een van de grote verworvenheden van de beleggingstheorie', de Efficiënte Markthypothese, niet deugt, maar lanceert tegelijkertijd loze pretenties door te stellen dat het onderzoek naar de mogelijkheden om beurskoersen te voorspellen steeds geavanceerder wordt (Rostra 200, p.17).

Prof.dr. H.B. Roos put enige hoop uit het feit dat de in het verleden ooit door de ACAN-Delphisessies voorspelde luchtvrachtgroei inderdaad werd gehaald. 'Dat verschaftte het instituut Delphisessie vanzelfsprekend ook zijn faam' (Rostra 200, p.33; mijn onderstreping).

Het economisch visioen van dr. C.H. Hommes in Rostra 200 loopt uit op de volgende constatering: 'Een verschijnsel als een beurskrach blijft echter zeer moeilijk voorspelbaar. Wel zou inzicht in de niet-lineaire mechanismen die een beurskrach kunnen veroorzaken, kunnen bijdragen tot het voorkomen van een krach' (Rostra 200, p.15). Dit is orakeltaal 'pur sang'. Zo redenerend is de uitspraak gewettigd dat ook de klassieke laurierbladeren van Delphi daaraan kunnen bijdragen. Hoe stel je het voorkómen van een krach vast?

Dr. C.H. Hommes kan ter verdediging van zijn orakeltaal echter gewoon teruggrijpen naar de filosofische verhandeling van prof.dr. J.J. Klant. Er zijn nu eenmaal problemen, zo stelt Klant, die dringend om een oplossing vragen, maar die slechts speculatief en met veel risico's kunnen worden aangepakt (J.J. Klant, *Filosofie van de Economische Wetenschappen*, 1987, p.67). Een beetje econoom loopt niet weg voor dit

soort problemen: 'De kansen op falen zijn niet gering, maar zouden zonder het onderzoek nog veel groter zijn' (Idem).

Ook dit is orakeltaal 'pur sang'. Dat de kansen op falen 'zonder het (economisch) onderzoek nog veel groter zijn' is onjuist. Door die uitspraak van Klant verwerft het laurierblad wetenschappelijk respect. Ik kritiseer daarmee niet het gebruik van orakeltaal door economen als zodanig. Ik kritiseer hun kennispretentie en de waarde van de economische voorspelling. Iemand die, sociaal-wetenschappelijk geïnspireerd, inzicht wil verschaffen in problemen die om een oplossing vragen, kan nu eenmaal niet zonder taal met een lauriersmaakje. Maar wellicht zijn er anno 1994 toch grenzen. Wetenschapsfilosofische grenzen.

Van Orakel tot Wetenschap

De behoefte om vooruit te weten en om je zoveel mogelijk in te dekken bij moeilijke beslissingen is een menselijke eigenaardigheid, even oud als de behoefte aan een gokje of een roesje. Sinds het Orakel van Delphi is echter de context veranderd. We zijn ettelijke honderden jaren verder. Anno 1994 wordt niet van orakels, maar van wetenschappen ondersteuning en inspiratie verwacht. Dat is terecht. Maar dat betekent nog niet dat alles kan worden goedgepraat. Pragmatisme in de Economische Wetenschappen kan ook zonder de valse pretentie, vervat in spelregels en spelvereisten, waarin de economen geloven. (Zie daarvoor bijvoorbeeld het indrukwekkende werk van J. Margolis, *Texts without Referents. Reconciling Science and Narrative*, 1989). Een wat minder aan wereldvreemde regels gebonden taalgebruik zou een wetenschappelijk alternatief kunnen vormen.

De moeilijkheid is echter, zoals ook Nienke Oomes opmerkt in Rostra 200 (p.43), dat economen niet op de hoogte zijn van wetenschapsfilosofie. De beoefenaren van die wetenschap behouden daarom het geloof in hun concepten en metaforen, essentieel voor hun eigen subcultuur. Dat kan niet anders dan tot problemen leiden, dus het is niet zo moeilijk om een crisis te voor-

spellen in de Economische Wetenschappen.

Wittgenstein laat overigens zien dat die crisis vrij eenvoudig valt op te lossen: 'Die Schwierigkeit ist, die Grundlosigkeit unseres Glaubens einzusehen' (L. Wittgenstein, *Über Gewißheit*, 1970, p.51). Ik denk dat ook het Orakel van Delphi kan inspireren. Zoals bij de Economische Geografie het geval is, werden haar inzichten en beleidsadviezen 'aards' geïnspireerd. Het Orakel 'kauwde laurierbladeren en, zittend op een driehoek boven een rotsspleet ademde ze de aarddampen in die eruit opstegen' (Marian Vleerlaag, Rostra 200, p.10; mijn onderstreping).

Dr. A.C.M. Jansen is universitair hoofddocent bij de vakgroep Economie der Regio's en van de Sectoren en is medewerker van het Economisch-Geografisch Instituut.

R

Met dank aan Kamagurka

Economie en journalistiek

MET ECONOMIE KAN JE VELE WEGEN OP, DAT IS WEL DUIDELIJK GEWORDEN NA EEN PAAR AFLEVERINGEN VAN DE '5 JAAR NA DATO' SERIE. DEZE KEER SPRAKEN WE MET ROLAND ZWIERS DIE ZIJN ECONOMIESTUDIE GEBRUIKTE ALS OPSTAPJE NAAR DE JOURNALISTIEKE WERELD VAN DE ESB. OVER EEN LEVEN ALS ECONOMISCH REDACTEUR BIJ EEN TOONAANGEVEND BLAD.

R. Molenaar

Als specialisatievak koos ik Internationale Economische Betrekkingen en Internationale Financiering. Verder heb ik tijdens mijn studie stage gelopen bij De Nederlandsche Bank en als kandidaatsassistent gewerkt voor het combinatievak Internationale Financiering onder professor Henk Jager en Eelke de Jong. Na mijn studie ging ik werken voor het Ministerie van Financiën. Ik viel toen midden in de voorbereiding van de EMU-onderhandelingen, die anderhalf jaar later onder ons voorzitterschap zouden worden afgerond. In de periode dat de onderhandelingen te Maastricht tot een goed einde werden gebracht, zag ik in ESB een uitdagende advertentie staan en daar heb ik toen op gereageerd.

Je hebt geluk gehad met de aansluiting tussen je specialisatievakken en je werk, of heb je dit van tevoren zo gepland?

'Ik denk beide. Het kiezen van specialisatievakken was voor mij niet makkelijk, want ik ben een echte allrounder. Gelukkig kon ik als student oude stijl vrij lang over mijn studie doen. Toen ik na een jaar mijn propaedeuse had en totaal niet wist in welke richting ik verder moest, kon ik dan ook gemakkelijk besluiten om er een studie naast te gaan doen. Dat werd Engels. Die studie vond ik al snel zo leuk, dat economie steeds meer in de verdrinking raakte. Een rationele keuze voor economie lag later echter voor de hand, omdat ik daar meer

brood in zag dan in Engels.'

Negen jaar studeren is nu niet meer mogelijk.

'Nee, studenten van nu moeten veel eerder een keus maken. Dat kan ook omdat studenten van nu veel meer een 'no-nonsense' mentaliteit hebben. Ik benijd ze echter niet, want het lijkt mij erg moeilijk om al in zo'n vroeg stadium precies te weten wat je wilt.

De tempobeurs zou niets voor mij geweest zijn. Daarmee zou het voor mij stukken moeilijker geworden zijn om een creatieve manier van denken aan te leren. Achteraf

Naast ESB werkt Zwiers in een café

heb ik dat vooral aan de wisselwerking tussen Engels en economie te danken. Iedere tweede studie heeft zijn waarde. Zeker als het een alfa-studie is. Shakespeare had ook een interessant mensbeeld. Daar heb ik veel van geleerd.'

Wat vind je van het werken bij ESB?

'Ik vind het erg leuk en boeiend werk. Je zit op de grens van wetenschap, markt en beleid. Toen ik bij ESB begon had ik vooral internationaal monetaire kennis en kennis van de schuldenproblematiek van derde wereldlanden. Bij ESB heb ik heel veel geleerd over sociaal-economische vraagstukken.'

'Als je een artikel ter beoordeling krijgt aangeboden, dan moet je je altijd afvragen of het wel voor iedere lezer begrijpelijk zal zijn. Als je er zelf niet goed uitkomt, dan is dit meestal niet het geval en dan vraag je de auteur om verduidelijking. Soms verandert een auteur zelfs van mening als je een tegenstrijdigheid in zijn betoog ontdekt. Dat is leuk om mee te maken. Op die manier vervul je een brugfunctie tussen een specialist die iets interessants te melden heeft en je lezers, die gesteld zijn op begrijpelijke artikelen. Van die interactie met je auteurs steek je veel op en ondertussen leer je ook nog heel veel economen kennen.'

Wat zijn dan de criteria voor het plaatsen van een artikel in ESB?

'ESB is een blad voor algemeen economen en voor anderen die in de economie geïnteresseerd zijn. Een artikel moet het liefst een praktische toepassing van economische kennis bevatten voor het beleid van de overheid of van een bedrijf. Een vernieuwing van de economische theorie is ook zeer welkom. We plaatsen in principe alles dat een economisch probleem helder en analytisch benadert. Originaliteit is daarbij een belangrijke randvoorwaarde. Artikelen worden echter niet zomaar geplaatst. Een artikel moet de discussie in ESB een stap verder brengen.'

Moeten jullie nooit een politieke keuze maken of je een artikel plaatst? Stel er worden zes artikelen over de voordelen van nivellering aangeboden en maar één over denivellering, dan zal je een keuze moeten maken.

'Als alle zeven artikelen inhoudelijk even goed zijn, dan heb je inderdaad een luxe-probleem. Je kiest dan voor het artikel met de hoogste toegevoegde waarde of de origineelste invalshoek. Juist het afwijkende artikel over nivellering zal dan qua originaliteit hoge ogen gooien.'

'In zo'n situatie zullen we trouwens al gauw aan een themanummer denken, waarin de problematiek van nivellering en denivellering vanuit verschillende perspectieven wordt benaderd. Dat hebben we bij voorbeeld gedaan met de themanummers over de verzorgingsstaat en over de arbeidsparticipatie van vrouwen. ESB is zo heel interdisciplinair.'

Toch krijg ik wel eens de indruk dat jullie vooral 'mainstream' economische auteurs plaatsen. Ben je het daar mee eens?

'ESB vormt een afspiegeling van de meningen die in economisch Nederland leven, het is een opniërend blad. Het is zo dat die meningen de afgelopen jaren inderdaad naar het gedachtegoed van de aanbodeconomen zijn opgeschoven. Links en rechts is men ervan overtuigd dat we de huidige verzorgingsstaat met zijn hoge belastingen en forse sociale-zekerheidsuitgaven niet zonder meer in stand kunnen houden. Er bestaat zodoende een brede overeenstemming om de overdrachtsuitgaven te verminderen.'

'Hoe dat in zijn werk moet gaan is een tweede. Sommige auteurs zullen pleiten voor meer marktwerking, anderen voor meer coördinatie tussen de overheid en de sociale partners, en weer anderen voor een combinatie van scherpere toetredingscriteria tot de sociale voorzieningen en hogere uitkeringen. Zolang deze meningen maar goed worden onderbouwd, zal ESB ze plaatsen. Op deze manier wil ESB juist een forum zijn voor discussie, waar algemeen economen en beleidsmakers inspiratie uit kunnen putten. ESB is daarin uniek en typisch Nederlands. Zo'n instelling heb je bij mijn weten in het buitenland niet.'

Moet ESB niet een voortrekkersrol voor nieuwe meningen spelen, bijvoorbeeld op het gebied van politieke economie?

'Dat doen we ook. Nogmaals, iedereen kan in ESB publiceren. Een voorbeeld is dat wij bij themanummers regelmatig niet-economische disciplines uitnodigen om hun licht over een actueel maatschappelijk vraagstuk te laten schijnen. Zo hebben wij sociologen uitgenodigd voor de themanummers over de metamorfose van de verzorgingsstaat en meer recent over de arbeidsparticipatie van vrouwen.'

Je zegt dat ESB voor sommige thema's ook niet economische disciplines benadert. Vind je dat

de economische wetenschap niet meer van die andere disciplines moet overnemen?

'De economische gereedschapskist is verrassend veelzijdig, maar niet voor alle klussen optimaal. Op sommige gebieden hebben disciplines als sociologie, psychologie of filosofie beter toepasbare denkrampen ontwikkeld. Als econoom moet je daar open voor staan. Dat is waarschijnlijk ook de beste houding om vernieuwingen in de economische theorie tot stand te brengen.'

'Ik denk echter niet dat het zin heeft om binnen de economie alle relevante inzichten op te nemen. Het getuigt van een kritischer instelling als je de grenzen van je eigen mogelijkheden erkent, en op de overige terreinen de hulp van andere specialismen inroep.'

Je hebt zelf ook een paar jaar bij het Ministerie van Financiën gewerkt. Vond je de overgang van beleid maken naar de journalistiek niet moeilijk of vreemd? Je moet dan kritiek op het beleid geven.

'Als beleidsmedewerker ben je inderdaad minder vrij dan als journalist. Het belangrijkste verschil met ESB is dat je je als beleidsambtenaar bezighoudt met één afgebakend beleidsterrein, in mijn geval de Economische en Monetaire Unie, terwijl je bij ESB juist van alle markten thuis moet zijn. Die verbreding was voor mij een geweldige uitdaging. Je moet opeens over alle actuele ontwikkelingen kunnen schrijven, en dat voor een kritisch economenpubliek.'

'Daarnaast heb je als beleidsmedewerker te maken met randvoorwaarden als regeerakkoorden, kabinetsbesluiten en afspraken op Europees en internationaal niveau, waar je als journalist veel minder rekening mee hoeft te houden.'

'Op het terrein van het Nederlandse wisselkoersbeleid is het bijzonder belangrijk om naar buiten toe de gelederen gesloten te houden. Tegenstrijdige geluiden over het wisselkoersbeleid kunnen immers het vertrouwen in de gulden ondermijnen.'

Het gevolg van die consensus is wel dat je ook binnenskamers niet snel een afwijkend standpunt in zal nemen. Voor het beleid ten aanzien van de gulden was dat ook niet nodig, want ons beleid is als één van de weinigen in Europa tegen alle valutastormen bestand. Voor het EMS en de EMU-beleid geldt dat mis-

schien wat minder. In elk geval merk ik dat ik op die terreinen wel gevoeliger ben geworden voor alternatieve meningen. Zo zijn er heel wat academici die twijfelen aan de zin van de EMU. Vroeger had ik hun kritiek ter kennisgeving aangenomen. Nu ben ik al zo ver dat ik hun argumenten serieus neem, al vind ik niet dat ze daarmee gelijk hebben als ze stellen dat die EMU er niet moet komen.'

Je vertrekt nu na twee-en-een-half jaar van ESB naar het ANP. Waarom doe je dat?

'Bij ESB merkte ik dat mijn aandacht steeds meer van monetaire naar sociaal-economische vraagstukken verschoof. Voor Nederland zitten daar ook de grootste beleidsdilemma's. Bij de sociaal-economische redactie van het ANP krijg ik de kans om de nieuwe ontwikkelingen op dit gebied van dichtbij mee te maken.'

Daarnaast vind ik het leuk om weer iets nieuws te gaan doen. Ik denk dat ik later spijt krijg als haren op mijn hoofd als ik deze kans zou laten lopen. Aan de andere kant mis ik nu de consolidatieperiode bij ESB en dat vind ik ook jammer. Maar je kan nu eenmaal niet van twee walletjes eten.'

Robin Molenaar is zesdejaars student economie en actief bij de Age.

R

Zwiers: 'Iedereen kan in ESB publiceren'

Beeldend kunstenaars en basisinkomen, een verstandshuwelijk?

DE RELATIE TUSSEN ECONOMEN EN KUNSTENAARS IS EEN MOEILIJKE. ECONOMEN MOETEN ZICH NIET MET KUNST BEMOEIEN, VINDEN DE KUNSTENAARS. HET GAAT IN DE KUNST NIET OM HET GELD. DE ECONOMEN LATEN ZICH OOK NIET ONBETUIGD.

IN HET KUNST- EN CULTUURBELEID SPELEN ECONOMISCHE ARGUMENTEN VAAK EEN DOORSLAGGEVENDE ROL. IN DE BEZUINIGINGSRONDES VAN DE KABINETTEN LUBBERS MOESTEN OOK KUNSTENAARS INLEVEREN. KUNSTENAARS EN HUN BELANGENVERENIGINGEN DIE ZICH ALTIJD HIERTEGEN VERZET HEBBEN, LANCEERDEN BEGIN DIT JAAR EEN NIEUW PLAN. EEN BASISINKOMEN VOOR ALLE BEELDENDE KUNSTENAARS IN NEDERLAND. EEN VERSTANDSHUWELIJK OF EINDELIJK VASTIGHEID VOOR DE KUNSTENAARS?

Merijn Rengers

Al voor de Tweede Wereldoorlog bestond er in Nederland een tijdelijke regeling voor sociale steun aan noodlijdende kunstenaars. Na de oorlog wisten de kunstenaarsverenigingen de overheid ervan te overtuigen, dat deze regeling een permanent karakter moest krijgen. Dit resulteerde uiteindelijk in het ontstaan van de Beeldende-Kunstenaarsregeling, de BKR. In de BKR konden kunstenaars inkomen verwerven door via de Sociale Dienst werk te verkopen aan de gemeenten. In feite was de BKR een sociale regeling. Tussen 1960 en 1983 steeg het aantal gebruikers van de BKR van 200 tot 3800. De regeling leek haar doel voorbijgeschoten. De kwaliteit van het aangeleverde werk bleek steeds minder een criterium bij de aankoop van kunstwerken. De depots van de gemeenten puilden uit van kunstwerken, waarvoor eigenlijk geen bestemming was. Bovendien stegen de kosten van uitvoering sterk door de toename van het aantal gebruikers en bleef het aantal kunstenaars, dat de BKR niet nodig had om in het levensonderhoud te voorzien, laag.

In 1984 begon de overheid, ondanks felle protesten uit de kunstenaarswereld met het afbouwen van de BKR, die uiteindelijk in 1987 werd afgeschaft. De van de BKR afhankelijke kunstenaars kwamen in de

RWW terecht. De verwachting was dat een aantal kunstenaars er in zou slagen op de markt een inkomen te verwerven. De overige kunstenaars zouden na verloop van tijd op de reguliere arbeidsmarkt een baan vinden. Het liep echter allemaal anders. Veel kunstenaars wilden of konden geen geschikte baan vinden en bleven in de bijstand. Bovendien groeide het aantal studenten aan de kunstopleidingen sterk. Veel van deze jonge kunstenaars kwamen na hun afstuderen in de bijstand terecht. De Sociale Dienst in een aantal gemeenten gaf de kunstenaars in de bijstand een aparte behandeling. Kunstenaars hoefden niet buiten hun vakgebied te solliciteren en konden bovendien vaak inkomsten en kosten op jaarbasis verrekenen. Deze regeling, waarvoor geen wettelijke basis bestond, werd tot begin 1992 geduld. Bij de vereenvoudiging van de bijstand werd een einde gemaakt aan alle aparte regelingen binnen de bijstand. Hiermee verdween ook de uitzonderingspositie van de kunstenaars. Ook voor kunstenaars werden verplicht solliciteren en snel omscholen realiteit.

De harde opstelling van het rijk bij de bijstandsproblematiek van kunstenaars leidde opnieuw tot felle protesten uit de kunstwereld. Belangenorganisaties vroegen zich -terecht- af wat de overheid er mee op-

schoot de kunstenaars zo achter hun broek te zitten. Er is een groot tekort aan banen voor alle groepen in de bijstand. Bovendien is het pure kapitaalvernietiging om mensen, die vier of vijf jaar een HBO-opleiding hebben gevolgd, ongeschoold werk te laten doen. En is het feit, dat er een groot aantal kunstenaars in een land leeft en werkt niet iets om trots op te zijn? De protesten waren echter aan dovemansoren gericht. De bijstand kon niet meer dienst doen als een sociale regeling voor kunstenaars.

De alternatieven

Naar aanleiding van deze veranderingen is er een aantal voorstellen gedaan om toch een aantal kunstenaars in staat te stellen hun vak uit te oefenen zonder door de Sociale Dienst lastig te worden gevallen. De Vereniging van Nederlandse Gemeentes stelde voor om kunstenaars als kleine zelfstandigen te behandelen. Kunstenaars kunnen dan op overheidssteun rekenen, mits zij er op een bepaalde termijn in slagen een zelfstandig bestaan op te bouwen. Dit is echter voor de meeste kunstenaars een utopie.

De regering heeft één van de fondsen voor beeldende kunsten de opdracht gegeven een plan voor basisstipendia aan getalenteerde kunstenaars uit te werken. In dit plan krijgen ongeveer 1200 kunstenaars een stipendium van rond de 55000 gulden, dat ze in vier jaar naar eigen believen mogen gebruiken. Aan dit voorstel kleeft een aantal nadelen. Ten eerste is het moeilijk om te beoordelen welke kunstenaars wel en welke niet in aanmerking komen voor een stipendium. Bovendien biedt dit plan geen oplossing voor de ongeveer 10000 kunstenaars die geen stipendium krijgen. De kunstenaarsverenigingen steunden geen van deze plannen. In eerste instantie verdedigden zij tevergeefs de oude situatie. Begin 1994 lanceerden zij een nieuw plan, dat brede steun geniet onder de verschillende kunstenaarsverenigingen. Kunstenaars kunnen hierin kiezen voor een basisinkomen, ter hoogte van de helft van het minimumloon (ongeveer 900 gulden). Daarboven zijn kunstenaars vrij dit inkomen aan te vullen. Dit kan door werk te

verkopen, les te geven aan studenten, of een baantje te accepteren buiten de kunstwereld.

Dit plan was voorbestemd om dezelfde weg te volgen die zoveel plannen van belangenorganisaties hebben gevolgd. Behalve een welwillende glimlach van de minister en een toezegging tot evaluatie gebeurt er betrekkelijk weinig en houdt de regering vast aan haar eigen ideeën. Het basisinkomen voor kunstenaars blijkt echter taaiër te zijn dan vooraf verwacht. De kunstenaarsverenigingen kregen steun van voorstanders van een basisinkomen voor alle Nederlanders. Een basisinkomen voor bepaalde groepen is in deze visie een begin. Ook gingen er in de verschillende fracties stemmen op, om de kunstenaars inderdaad dit 'privilege' te gunnen. Toch was er sprake van enige verbazing, toen vorige week tijdens een forum in *Arti et Amiciae* (een kunstenaarssociëteit in Amsterdam) de specialisten voor cultuur van de grote fracties verklaarden dat 'het basisinkomen voor kunstenaars er komt' na de verkiezingen. Een kleine revolutie, of hebben de kunstenaars hun ziel aan de economen verkocht, door zich hiervoor in te zetten?

Wenselijk en mogelijk?

De invoering van een basisinkomen van ongeveer 900 gulden voor kunstenaars wordt door de kunstenaarsverenigingen gezien als het hoogst haalbare. Zij gaan ervan uit dat de regering niet te overreden valt de kunstenaars meer geld te geven. Kunstenaars moeten in dat geval -afhankelijk van hun leefsituatie- minstens 400 gulden per maand bijverdienen om rond te komen. Dit lijkt een gering bedrag. Feit is echter dat slechts 15% van de kunstenaars zo'n bedrag ophaalt door verkoop en verhuur van hun werk. Dit betekent, dat een groot aantal 'bijstandskunstenaars' op zoek moet gaan naar een bijbaantje voor twee of drie dagen in de week, als zij kiezen voor een basisinkomen. De mogelijkheid om een bijstandsuitkering nieuwe stijl -dus zonder privileges- te houden, blijft bestaan.

Gezien het relatief kleine aantal banen in de kunstwereld, leidt invoering van een basisinkomen voor kunstenaars er waarschijnlijk toe dat deze mensen terecht komen bij eenvoudig, laaggeschoold werk. Een voordeel hiervan is dat kunstenaars niet meer verantwoording hoeven af te leggen aan de sociale dienst. De prijs, die hiervoor betaald wordt is echter hoog. Het argument van kapitaalvernietiging blijft geldig. Bovendien kunnen kunstenaars op deze manier de plaats innemen van men-

sen, die juist op dit laaggeschoolde werk zijn aangewezen. Daarnaast kunnen er problemen ontstaan bij de afbakening van de groep kunstenaars, die hiervoor in aanmerking komen. Ook kan je je afvragen, waarom juist kunstenaars als aparte groep een basisinkomen moeten ontvangen. Waarom niet sportlieden, huisvrouwen of bouwvakkers?

Dit zijn specifieke nadelen, die kleven aan de invoering van een basisinkomen voor een bepaalde groep in de samenleving. Een gedeelte van de discussie loopt parallel met de argumenten, die voor- en tegenstanders van het basisinkomen voor alle Nederlanders gebruiken. Invoering zou

een jaar ploeteren binnenhaalt. De meeste kunstenaars hebben een enorme drive om -ook onbetaald- te werken. Bovendien hebben de bijstandskunstenaars ook de laatste jaren met overheidssteun gewerkt, met dat verschil dat ze eventuele winsten met de sociale dienst moesten verrekenen.

Het is de vraag of een basisinkomen voor kunstenaars een goed idee is. Mijns inziens is het voor kunstenaars in ieder geval weer een stap achteruit. Van mij mogen kunstenaars naar hartelust kleien en knutselen zonder daar iets tegenover te stellen behalve hun kunstproductie. Het is nou eenmaal een feit dat de kunst niet zichzelf kan bedruipen. Aan de andere kant is een ba-

Zeer weinig kunstenaars verdienen een goedbelegde boterham

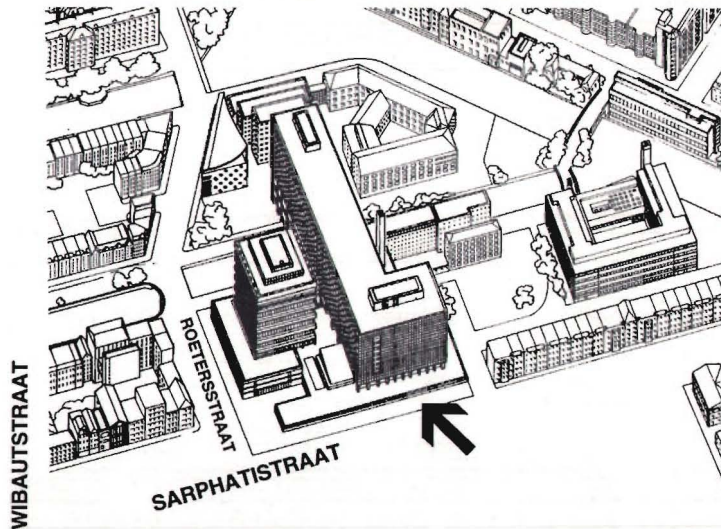
een positieve invloed op de arbeidsparticipatie hebben, omdat het accepteren van part-time baantjes of het zoeken naar 'kleine' bijverdiensten in dat geval loont.

De meest genoemde nadelen van een basisinkomen, namelijk dat het onbetaalbaar is en dat het rechten en plichten in de samenleving ten onrechte loskoppelt, gaan niet op voor de kunstenaars. Een basisinkomen voor slechts 10000 mensen, die nu ook van overheidssteun afhankelijk zijn betekent eerder een kleine bezuiniging dan een forse last op de begroting. Daarnaast is het verband tussen de tijd die aan het uitoefenen van het beroep wordt besteedt en de inkomsten bij kunstenaars erg dubieus. Jeff Koons verdient met één pikant fotootje meer dan een gemiddelde kunstenaar met

sisinkomen misschien inderdaad op dit moment wel 'het hoogst haalbare'. Ook in komende kabinetsperiode lijkt er weinig ruimte voor leuke extraatjes. In dat geval is een basisinkomen voor alle kunstenaars te verkiezen boven een stipendium voor slechts 1200 kunstenaars.

Tenslotte nog een vraag aan diegenen, die subsidie voor kunst en kunstenaars hoe dan ook overbodig vinden. Gaat u eens bij uzelf te raadde; kent u bijvoorbeeld drie bekende managers van voor de oorlog? En kunstenaars? Nou dan!

Nieuw filiaal op het Roeterseiland

Scheltema Holkema Vermeulen

Boekverkopers

Sarphatistraat 137, 1018 GD Amsterdam

Telefoon (020) 420 53 67 Fax (020) 420 64 27

Openingstijden: Maandag t/m Vrijdag 9.30 -18.00. Zaterdag gesloten

**Ik beschouw
werken en
studeren
als een joint
venture.**

Met de combinatie van werken en studeren bij Deloitte & Touche geeft u zichzelf de beste kansen voor een geslaagde carrière. Uw kennis en ons boeiende werkteerrein staan daarvoor garant.

Afstuderende bedrijfseconomen m/v

Deloitte & Touche behoort tot één van de grotere organisaties voor financieel-zakelijke dienstverlening in Nederland en is mondiaal aangesloten bij Deloitte Touche Tohmatsu International. Vanuit vestigingen verspreid door het gehele land werken accountants, belastingadviseurs en management consultants samen voor een zeer breed en gevarieerd cliëntenpakket. Zowel op nationaal als op internationaal niveau.

Onze groei en omvang zijn mede een gevolg van onze andere manier van werken. Markt- en cliëntgericht, met korte communicatielijnen en een informele en collegiale werksfeer.

Meer informatie over onze filosofie en uw carrièreperspectieven vindt u in onze brochure die u per telefoon of brief kunt aanvragen bij: Deloitte & Touche, afd. personeelszaken, mw. mr. B.G. Tanis, Postbus 58110, 1040 HC Amsterdam. Telefoon 020 - 6061100.

De andere manier van werken

**Deloitte &
Touche**

Foto: Robert Schender

FACTS & FIGURES VAN EEN BEKROOND DOCENT

Naam:	<i>Hans Banens.</i>	Welke kranten / tijdschriften leest u:	<i>Naast vaktijdschriften de Volkskrant, Ons Amsterdam, Autokampioen, Oorlogskranten.</i>
Geboortedatum / plaats:	<i>21 augustus 1954, 's Hertogenbosch.</i>	Hoe brengt u uw vakantie door:	<i>Meestal door nieuwe landen trekken om mensen, cultuur en historie te ontdekken, af en toe ook met de auto en tent door Europa (Noorwegen!), nooit op één plaats, bij voorkeur niet te warm.</i>
Burgelijke staat:	<i>Al vele jaren samenwonend, geen kinderen.</i>	Grootste ergernis:	<i>Geheime agenda's.</i>
Vooropleiding / vorige functies:	<i>HBS-b, RU Groningen, SIOO-organisatiekunde (post-doctoraal voor organisatie-adviseurs), AMRO -bank (adviseur & projectleider) Philips Informatiesystemen (hoofd Organisatie & Efficiency en manager).</i>	Kan me wakker maken voor:	<i>Een mug in de klamboe.</i>
Huidige functie:	<i>UD Strategisch Management & Organisatie.</i>	Mooiste avond uit:	<i>Een mooi diner voor twee (met Lennie), met goede wijn (hoge glazen!) in een klassieke ambiance (kasteel!).</i>
Kleur ogen:	<i>Bruin.</i>	Slechtste gewoonte:	<i>Met de auto naar het werk (2 km!).</i>
Lengte:	<i>Tussen 1,85 en 1,90 m.</i>	Beste eigenschap:	<i>Openheid voor mensen en informatie.</i>
Borst omvang:	<i>Geen idee.</i>	Leukste eigenaardigheid:	<i>Ik kan vormgeving heel belangrijk vinden.</i>
Kleur haar:	<i>Bruin.</i>	Wie bewondert u het meest als mens:	<i>Nelson Mandela.</i>
Gewicht:	<i>Rond de 73 kg.</i>	Hoe denkt u over studenten:	<i>Alert, flexibel, over het algemeen nieuwsgierig, uitdagend, direkt, soms (nog) wat ontaktisch, als economen zien ze soms de wereld te veel als een rationeel samenlevingsverband.</i>
Schoenmaat:	<i>43.</i>	Wat is uw meest gebruikte grap in de collegezaal?	<i>Ik doe dit werk nog te kort, denk ik.</i>
Bijnaam:	<i>?</i>	Favoriete econoom:	<i>Op mijn vakgebied bevinden zich vele niet-economen, waaronder Henry Mintzberg.</i>
Meest geliefde imago:	<i>Nooit over nagedacht.</i>	Wat is de grootste misvatting onder economen?	<i>Dat ondernemingsstrategieën planmatig en bewust tot stand komen.</i>
Muzikale voorkeur:	<i>Beatles, jaren zestig muziek.</i>	Wat is de meest gangbare misvatting onder economen?	<i>Dat volledige werkgelegenheid een doel op zich is.</i>
Lielingsgerecht:	<i>Geflambeerde kersen met ijs en slagroom.</i>	Wat is uw meest gekoesterde opvatting / overtuiging?	<i>Mensen zouden meer ruimte en rust moeten hebben om zichzelf te zijn.</i>
Favoriete boek:	<i>Liefde in tijden van cholera (Marquez), De Clown (Böll), Nooit meer slapen (WF Hermans).</i>	Grootste uitdaging:	<i>Een schilderij te maken dat ik zelf echt mooi vind.</i>
Favoriete kunstenaar:	<i>Malevich, Kandinsky, Dibbets, Picasso, Lataster, Frank Lloyd Wright.</i>	Grootste angst:	<i>Massa- of groepshysterie.</i>
Favoriete film:	<i>Casablanca, The Piano, Stalker, The Great Dictator, Sophie's choice.</i>	Hoe lang blijft u hier?	<i>Ik weet het niet, ik plan nooit zo ver vooruit.</i>
Favoriete drank:	<i>Een goede witte Bourgogne.</i>		
Favoriete kleur:	<i>Zwart en zilvergrijs.</i>		
Favoriete kleding:	<i>Spijkerbroek en trui.</i>		
Favoriete vervoermiddel:	<i>Auto.</i>		
Hobbies / tijdverdrif:	<i>Uit eten, tentoonstellingen, film, hard lopen, tafeltennis, lezen.</i>		

Agenda

2 juni

Promotie drs. P. Slump, 12.00 u, promotor:
prof.dr.ir. R. Maes.
Excursie Financieringsassociatie 'FAA' naar
UAP.

3 juni

Symposium over de invoering van een milieuzorgsysteem. Geb. A. zl. A.
Accountancy-associatie 'Triple A' inhousedag
VB-Accountants.

6 juni

Seminar Institutionele en Vergelijkende Economie met prof. Jan Beishuizen: 'De vele kanten van Galbraith'. Geb. A zl. 3.06, 12.00 u.

8 juni

Linking Pin ('organisatie'-associatie van EEFA) boekbespreking 'Marktgericht ondernemen', Bolwijn & Kumpen.

8 - 10 juni

'Computing in Economics and Finance', IFAC-workshop aan de FEE. Meer info bij Hans Amman: 525-4193/4203.

9 juni

'Linking Pin' Workshop Human Resources Management Unilever.

10 juni

'Triple A' Vakkenmarkt.

11 juni

Wetenschapsmarkt UvA met o.m. lezing van drs. J.J. Meltzer (vakgroep SMM), plaats: Maagdenhuis, Spui & Lutherse Kerk (aula UvA aan Singel).

15 juni

Excursie Financieringsassociatie naar VB-Accountants.

16 juni

Promotie drs. J.J. Vromen, promotor: prof.dr. N.B. de Marchi, 13.30 u.

17 juni

Promotie drs. mw. H. Maassen van den Brink (micro- en emancipatie-economie), promotores: prof.dr. J. Hartog & prof.dr. S. Gustafsson, 15.00 u.

20 juni

Seminar Inst. en Vergel. Econ. met prof. Bo Rothshuizen (Univ. van Uppsala): 'The future of the Swedish model: a new institutionalist perspective'. Geb. A zl. 3.06, 12.00 u.

Slotwoord

Erik Slot kamer 1.31

In dit slotwoord wil ik een vervelend onderwerp behandelen, namelijk Seksuele Intimidatie.

Wat is Seksuele Intimidatie? Seksuele Intimidatie is een vorm van seksediscriminatie, meestal ten opzichte van vrouwen. Volgens de wet is Seksuele Intimidatie ongewenste seksuele toenadering, verzoeken om seksuele gunsten of gedrag van seksuele aard. Er kan o.a. sprake zijn van het volgende:

- iemand gedraagt zich op een wijze die door de ander ervaren wordt als een overschrijding van de eigen grenzen en als een inbreuk in de persoonlijke levenssfeer.

- intimiderend gedrag kan gehanteerd worden als voorwaarde voor toelating tot een studieprogramma.

- intimiderend gedrag kan gehanteerd worden voor beslissingen die de studie van deze persoon raken.

- intimiderend gedrag kan tot gevolg hebben dat een intimiderende, vijandige of onaangename studieomgeving gecreëerd wordt.

Vooraf het laatste liggende streepje geeft aan dat bijvoorbeeld seksistische opmerkingen of systematisch anders behandelen van vrouwen t.o.v. mannen ook een vorm van Seksuele Intimidatie is.

Als studentbestuurslid praat ik veel met studenten; en zo nu en dan komt er iemand met een klacht. Seksuele intimidatie komt dus ook op onze faculteit voor; weleenswaar sporadisch, maar ik vind elk geval er één teveel. Ik denk dat we het er over eens kunnen zijn dat we dit moeten bestrijden.

Wat is er aan te doen? Op onze faculteit is een vertrouwenspersoon aanwezig waar je terecht kunt met je klacht. Als je besluit je klacht bij haar te melden dan dient dat een tweeledig doel. In de eerste plaats kan ze je helpen jouw probleem op te lossen, en in de tweede plaats werkt het doen van aangifte preventief. De vertrouwenspersoon kan de student of docent die zich schuldig maakt aan seksuele intimidatie uitnodigen voor een gesprek, en in de meeste gevallen is dat gesprek voldoende om herhaling te voorkomen. Dit gesprek wordt in vertrouwen gevoerd en er wordt in de faculteit geen bekendheid aan gegeven; tenzij herhaling optreedt.

Een reden dat studenten bijna nooit met hun probleem bij de vertrouwenspersoon komen is dat ze zich in een afhankelijke positie voelen ten opzichte van de docent. Er moet nog tentamen gedaan worden, of de scriptie moet nog nagekeken worden. Ik kan je echter de garantie geven dat je klacht vertrouwelijk behandeld wordt, en eventueel kan een andere docent je verder begeleiden, zodat je dus niet meer afhankelijk bent van de docent over wie je een klacht hebt.

Heb je een klacht, meld die dan in elk geval. Dat is de enige manier om het probleem op onze faculteit uit te bannen, en de werksfeer nog beter te maken dan die al is. De vertrouwenspersoon op onze faculteit is Leni Hordijk, kamer 2.38 en telefoon 5254121, de universitaire vertrouwenspersoon is Romée Pameijer, Nieuwe Doelenstraat 1 kamer 307, telefoon 5252517.

Redactie

Pieter van der Does
Willem Leenen
dr. J.K. Martijn
Merijn Rengers
Esther van Rijswijk
drs. P.R.J. Roet
Gunnar Schumburg
Zeger Stinis

Fotografie

Hans Lingeman
Robert Scheerder

Opmaak

Hidde van Melle
Robbertjan Roet

Deadline

Aanleveren artikelen zomernummer vóór 7
juni en mededelingen voor agenda: 13 juni.

Adreswijzigingen

Studentenadministratie,
Nieuwe Doelenstraat 15
1012 CP Amsterdam

Voor reacties, brieven en open sollicitaties is de redactie bereikbaar op:

Roetersstraat 11 kamer 0.05 (E3)
1018 WB Amsterdam
Tel. 020 - 525 4297

Ingezonden brieven, artikelen en studie-
rapportages kunnen worden ingekort.

Voorpagina

Globalisering

Verschijsning

Acht maal per jaar in een oplage van 4500
exemplaren.

Advertenties

Tarieven op aanvraag verkrijgbaar.
Opdrachten schriftelijk t.av. de
penningmeester.

Advertenties in dit nummer van:

Deloitte & Touche
Koninklijke PTT Nederland NV
Scheltema Holkema Vermeulen
Unilever
VB Groep

Zet - en drukwerk

De Bussy Ellerman Harms BV
ISSN 0166 - 1485

Globaal bekeken

Willem Leenen

‘Met mevrouw Koos-Clinton? Goedemiddag, wij zijn van reisvereniging “Global affairs” en willen u gaarne een paar aardige aanbiedingen offreren. Misschien heeft u van die momenten dat u denkt: wat is dit land toch ontzettend vol. Dat u er even tussenuit wil. Dat u footloose wordt en de boel hier de boel wilt laten. En dat kunnen wij ons goed voorstellen. Het klimaat is hier ook niet goed. En dan wordt het tijd om grenzeloos te fantaseren. U weet wel waarom, mevrouw. En weet u, ik heb hier een bijzondere aanbieding, juist op maat voor u gesneden. Het heet Manchester, mevrouw. Inderdaad; Manchester. Er staan daar genoeg mensen op u te wachten, zeker sinds de laatste industrieën daar in de jaren tachtig zijn weggetrokken. En niks geen minimumeisen voor wat betreft lonen of arbeidsomstandigheden, mevrouw; de Engelse wet kent geen minimum. U kent immers het Thatcher-credo: “Op de vrije markt moet uw gulden een daalder waard zijn”. En daar zijn genoeg markten, mevrouw. Dat is een hele verademing vergeleken met Nederland, waar het klimaat zich niet leent voor ‘t floreren van een markt. Dat is sinds Den Uyl al bekend’.

‘Maar goed, Manchester is the place to be. Jammer dat ze dat hier nog niet door hebben. Mag ik u een vraag stellen, mevrouw? Heeft u ook plannen voor gezinsuitbreiding? Nog een lieve dochter-onderneming erbij? Een goede moeder zou haar dochter toch het beste moeten bieden, en daar zijn genoeg kansen voor in het grote Europa. Manchester is bijvoorbeeld de juiste plaats om uw dochter op te laten groeien, met veel vrijheid en blijheid en fiscale voordelen. Ook zijn er weinig vervelende regeltjes waaraan u zich dient te houden; het natuurschoon is daar tenminste nog vrijelijk toegankelijk. U kent immers het credo van de Tory partij: “Regel matig!” ’

‘Wat zegt u? Maar natuurlijk kunt u uw appeltjesverzameling op de Nederlandse Antillen behouden! Trouwens, onder ons gesproken - ons motto: “Geld is gewoon geld, dat moet je niet zwart of wit zien’ zegt toch wel genoeg?” ’.

‘Nou, mevrouw Koos-Clinton, ik zie uw belangstelling met alle wellevendigheid tegemoet. Enne... als u in het buitenland zit, zult u dan schrijven?’.

Berichten

JEROEN (derdejaars student Institutionele Economie). Drie keer ben je mij tegen het lijf gelopen, één keer in H&M te Amsterdam en twee keer in Utrecht. Vierde keer scheepsrecht? Daniëlle 030 - 936 979.

C.M. Zandbergen RA repeteert voor het komend schriftelijk examen Administratieve Organisatie van de Accountantsopleiding.

De repetitiecursus heeft een schriftelijk karakter met mondelinge bespreking van examen-opgaven. Inlichtingen: Hildebrandhove 110, 2726 AZ Zoetermeer. Telefoon overdag en 's avonds 079 - 510946, fax eveneens 079 - 510946.

Academicus scoort met nieuw produkt.

Academici die bij Unilever een functie in de marketing en sales ambiëren, krijgen al direct de nodige verantwoordelijkheid. Dat heeft te maken met de werkzaamheden die gewend zijn zelfstandig te opereren.

De grote inbreng van de marketeer in de dagelijkse gang van zaken en bij het formuleren van het beleid op korte en lange termijn, plaatst hem midden in het centrum van de beslissingen.

Het is zijn taak nieuwe producten in de markt te zetten en bekende, aansprekende merken te onderhouden.

Daarbij wordt hij niet gehinderd door hiërarchische poespas. De breedte van de bedrijfsvoering en het werken in teamverband, zowel in binnen- als buitenland, garanderen een afwisselend bestaan.

Via professionele interne en externe opleidingen wordt gericht gewerkt aan zijn persoonlijke ontwikkeling. Belangrijker dan een specifieke studierichting is dat geïnteresseerde kandidaten

blijk geven van creativiteit, gezond verstand en team spirit.

Vraag voor meer informatie de brochure "Perspectieven voor Academici bij Unilever" aan: tel. 010-2174261 of schrijf naar: Nederlandse Unilever Bedrijven B.V. (Sectie Management Development), antwoordnummer 5004, 3000 DK Rotterdam.

